

AKARSZ-E JÁTSZANI MINDENT, MI ÉLET?

AZ ÖSSZMŰVÉSZETI MŰHELYNAPOK MÓDSZERTANA
Gyakorlati útmutató az iskolán kívüli alternatív tanítási napok szervezéséhez

AKARSZ-E JÁTSZANI MINDENT, MI ÉLET?

AZ ÖSSZMŰVÉSZETI
MŰHELYNAPOK
MÓDSZERTANA

Gyakorlati útmutató az iskolán kívüli
alternatív tanítási napok szervezéséhez

AKARSZ-E JÁTSZANI MINDENT, MI ÉLET?

AZ ÖSSZMŰVÉSZETI
MŰHELYNAPOK
MÓDSZERTANA

Gyakorlati útmutató az iskolán kívüli
alternatív tanítási napok szervezéséhez

Kápolnásnyék, 2026

A kiadvány megjelenését a
Kulturális és Innovációs Minisztérium
támogatta.

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Kiadványterv, tördelőszerkesztés: Arany Imre

Kiadja a
Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola
Kápolnásnyék, 2026
Felelős kiadó: Rodics Eszter

© Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola, 2026

Fotók: Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola

Nyomdai előkészítés: Layout Factory

Nyomta és kötötte: Virtuóz Nyomdaipari Kft., 2026
Felelős vezető: Tolonics Gergely

ISBN 978-615-6878-01-4 (nyomtatott)
ISBN 978-615-6878-02-1 (pdf)

Tartalom

Köszöntő	9
Bevezető	10
Bemutkozás – küldetés, tapasztalat, felelősség	10
Kik a „mai fiatalok”? – A Z és az Alfa generáció jellegzetességei	12
A népfőiskolai műhelynap sajátosságai – élménypedagógiai alapok	15
Kinek szól ez a kiadvány és hogyan használható?	18
Módszertani és szervezési keretek – A műhelynap megvalósítása	19
A fejezet szerepe – átvezetés az elmélettől a gyakorlathoz	19
Ráhangelődés – belépés az élménybe	21
Tartalmi megismerés – közös tudásépítés	22
Aktív feldolgozás – cselekvés és együttműködés	22
Közösségi élmény és rítus – megélés és kapcsolódás	23
Lezárás – ünnep, felszabadítás, elengedés	23
Reflexió – visszatekintés és elmélyítés	24
Időzítés és aktualitás – az ünnepkörökhöz való igazodás	25
Célcsoport és korosztály – a tervezés alapvető szempontja	26
Az alapmodell alkalmazhatósága	27
Bemutkoznak a tematikus műhelynapok	28
Irodalmi hangsúlyú műhelynapok	29
„Pilinszky100” – Irodalmi műhely a magyar költészet napján	30
„Gárdonyi100” – Műhelynap kastélyközelben	34
„Petőfi200” – Egész úton hazafelé... – Irodalmi műhelynap	38
Helyi identitást erősítő műhelynapok	41
A természet kincsei – tematikus műhelynap	42
Mesék a Velencei-tóról és a Balatonról – helyi identitást erősítő műhelynap	46

Ünnepkörökhöz kapcsolódó műhelynapok 49

Farsangoló műhelynap – a mohácsi busójárás jegyében	50
Farsangoló műhelynap – a mohai tikverőzés hagyománya	54
Adventi műhelynap – a várakozás jegyében	58

Honismereti és nemzeti identitást erősítő műhelynapok 61

Hazáért Körút műhelynap – honismeret és nemzeti identitás élménypedagógiai megközelítésben	62
A nemzet kincsei – honismereti és nemzeti identitást erősítő műhelynap	66
Hungarikum Márton-napon – nemzeti értékek játékos felfedezése	70

Összegzés – A tematikus műhelynapok mint adaptálható minták 74

A műhelynap mint intézményi gyakorlat 75

A műhelynap mint tudatosan felépített tanulási folyamat	76
A tervezés első lépése: nem a téma, hanem a cél	76
Korosztály – a legfontosabb szervezési döntés	78
Az előadó nem fellépő, hanem pedagógiai szereplő	78
Időgazdálkodás – a láthatatlan kulcstényező	79
Létszám és térhasználat	79
A sztárélmény pedagógiai szerepe	80
Hogyan válik egy műhelynap hosszú távú hatássá?	80
A leggyakoribb buktatók	81
Összegzés – mitől működik?	82

Minőség, fenntarthatóság és finanszírozás 83

Minőség – tervezés, értékelés, újratervezés	83
Fenntarthatóság – szervezeti és emberi feltételek	84
Finanszírozás – a szakmai szabadság feltétele	85
A jövő szempontja – rendszerben gondolkodva	85
Hatás és visszamérés – hogyan látható a hosszú távú eredmény?	86
Összegzés – a fenntartható műhelynap ismérvei	86

Eszköztár és segédletek

87

A vizuális eszközök szerepe – amikor a tér is tanít

87

A kvízlap mint strukturáló eszköz

89

Mozgásos eszközök – a test bevonása

90

Művészeti záróprogram – élménycsúcspont

91

Szervezési segédletek – a láthatatlan háttér

92

Adaptálhatóság – az eszköz nem cél

93

Összegzés

93

Zárszó

95

Szakirodalmi háttér és ajánlott irodalom

96

„Esztelen, ki a mások tapasztalatain
s tanulmányain okulni nem akar.”

Andrássy István

Köszöntő

A Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola elnöként, valamint a Hazáért Körút **élménypedagógiai program** és az abból **továbbgondolt összművészeti műhelynapok módszertanának kidolgozójaként** vallom, hogy napjainkban különös felelősség hárul azokra is, akik az iskola-rendszeren kívül, de az edukáció tágabb kulturális terében dolgoznak. Kulturális intézményekre, népfőiskolákra, civil kezdeményezésekre és szakemberekre egyaránt, hogy olyan tanulási alkalmakat teremtsünk, amelyek nemcsak ismeretet közvetítenek, hanem megszólítanak, bevonnak, személyes kapcsolatokat teremtenek.

A tanulás pedig akkor válik igazán maradandóvá, ha élményhez kötődik. Ha a résztvevők nem kívülállóként szemlélik a bemutatott tartalmakat, hanem kapcsolódni tudnak egy tájhoz, történethez, alkotóhoz vagy közösségi hagyományhoz. Ilyenkor az ismeret nem elszigetelt adat marad, hanem belsővé váló tapasztalattá alakul, amelyhez emlék, érzés és jelentés társul. Az iskolán kívüli tanulási alkalmak jelentősége éppen ebben rejlik: képesek erősíteni a tanulás hatékonyságát anélkül, hogy megmaradna azok „tanóra” jellege. Helyét az élményen keresztül megszerzett tudás örömteli felfedezése veszi át.

Az összművészeti műhelynapok és a Hazáért Körút módszertana sokéves tapasztalatra, szakmai párbeszédre és folyamatos reflexióra épül. A gyakorlat visszaigazolta, hogy valódi igény van a tantermen kívüli, élményszerű tanulási formákra, amelyek képesek közelebb vinni a fiatalokat saját kulturális örökségükhöz és közösségeikhez. **Ez a kiadvány azért született, hogy a megszerzett tapasztalatok továbbadható formában segítsék pedagógusok, közművelődési szakemberek és közösség-szervezők munkáját.** Nem csupán kész recepteket kínál, hanem közös gondolkodásra, adaptálásra és saját utak kialakítására hív.

Meggyőződésem, hogy ha nem vagyunk nyitottak a változásra és a változtatásra, mi magunk fordulunk el a fiatalabb generációktól, és fosztjuk meg őket attól, ami születésüktől fogva jár nekik: a kultúrájuktól. A felelősség ezért nem csupán egy-egy program minőségében jelenik meg, hanem gondolkodásunk és hozzáállásunk folyamatos megújításában is. Ez a kiadvány ennek a közös gondolkodásnak kíván teret adni.

Rodics Eszter,
a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola elnöke

Bevezető

Bemutakozás – küldetés, tapasztalat, felelősség

Mi történik akkor, amikor a megszokott pedagógiai nyelv már nem ér célba a fiataloknál? Amikor azt tapasztaljuk, hogy a korábban jól bevált formák egyre kevésbé képesek valódi figyelmet, elmélyülést és kapcsolódást létrehozni? Ezek a kérdések nem elméleti dilemmák, hanem a mindennapi nevelői és közművelődési gyakorlatból fakadó tapasztalatok.

A Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola küldetése ebből a felismerésből indul ki. Tematikus Népfőiskola lévén az intézmény alapítása óta azon munkálkodik, hogy a művészet nyelvén szólítsa meg a fiatalokat, hogy a kreatív önkifejezés, a közösségi élmény és a kulturális identitás erősítése az irodalom, zene, tánc, képző- és színművészet eszköztárán keresztül valósuljon meg. Napjainkban azonban **a felgyorsult generációs változások közepette kell megszólítanunk gyermekeket, fiatalokat és közösségeket.**

Olyan világban élünk, ahol az információhoz való hozzáférés soha nem volt ilyen könnyű, mégis egyre nehezebb valódi figyelmet, elmélyülést és személyes kapcsolódást teremteni. Ez különösen igaz az iskolás korosztályra, akiknek tanulási szokásait, érdeklődését és közösségi élményeit alapvetően formálja a digitális környezet.

A népfőiskolai gondolkodás hagyományosan érzékenyen reagál a társadalmi változásokra. Éppen ezért felelősségünk, hogy újraértelmezzük, hogyan szólunk a „mai” fiatalokhoz: milyen nyelven, milyen tempóban és milyen tanulási helyzeteken keresztül. **Meggyőződésünk, hogy a megszólítás kulcsa nem az információ megnyitóságának növelése, hanem az élményszerűség, a közösségi jelenlét és a személyes tapasztalat előtérbe helyezése.**

A népfőiskolánk által kidolgozott Hazáért Körút élménypedagógiai program és az ennek alapjaira építkező összművészeti műhelynapok nem elszigetelt kezdeményezések. Komoly szakmai és tapasztalati előzményekre épülnek, és szorosan

kapcsolódnak a Nemzeti Emlékezetpedagógia Program szemléletéhez is. Ezek a programok az elmúlt években azt igazolták, hogy **a helyi és nemzeti identitás, a kulturális örökség és a történelmi emlékezet akkor válik befogadhatóvá, ha a tanulás helyszínehez kötött, cselekvésen alapuló és közösségi élménnyé válik.**

A Népfőiskola tematikus műhelynapjai egyszerre szolgálnak nevelési, közművelődési és közösségépítő célokat. Nem pusztán tudást közvetítenek, hanem lehetőséget teremtenek arra, hogy a résztvevők saját élményeiken keresztül fedezzék fel szűkebb pátriájuk értékeit, kapcsolódjanak nemzeti kultúrájukhoz, és megtapasztalják az együttgondolkodás örömét. Kíváncsiságra, nyitottságra, aktivitásra ösztönzik a fiatalokat iskolán kívüli, de biztonságos környezetben.

A fiatalok aktív figyelme és befogadása a jelenlegi digitális túltelítettség miatt nagyban selektál: egy üzenet célba érkezése nagymértékben függ attól, hogy a befogadó előzetes tapasztalatai, érdeklődése és társadalmi környezete milyen módon alakítja a befogadást. Válogatunk ugyanis a ránk záporozó üzenetek között. Ezért a hagyományos, frontális módszerek sokszor nem, vagy alig érnek célba, míg az élményszerű, közösségi és cselekvésen alapuló tanulási helyzetek nagyobb százalékban képesek valódi figyelmet, érzelmi bevonódást és tartós, hosszútávú hatást kiváltani. A cél nem kevesebb, mint felelősséggel válaszolni arra a kérdésre, miként segíthetjük a felnövekvő generációkat abban, hogy erős identitással, valós tudással és megélt közösségi tapasztalatokkal lépjenek tovább saját életútjukon.

A következő fejezetekben olyan műhelynapokkal és pedagógiai helyzetekkel találkozunk az olvasó, amelyek mögött tudatos népfőiskolai gondolkodás áll: olyan pedagógiai és közösségi szemlélet-

mód, amely az élményszerű tanulásra épít, **hangsúlyozza a közösségben tanulás jelentőségét**, erősíti a nemzeti és helyi identitástudatot, illetve ösztönzően hat a kreativitásra, személyes fejlődésre és önreflexióra.

Célunk, hogy e kis füzet segítségével, inspirációt nyújtson pedagógusoknak, közösségszervezőknek és minden érdeklődőnek a közösségi tanulás és élményszerű ismeretátadás lehetőségeiről, valamint ösztönözzön: a saját tapasztalati utak felfedezésére, a kreatív módszerek megalkotására és azok bátor alkalmazására.

Kik a „mai fiatalok”? – A Z és az Alfa generáció jellegzetességei

Bármilyen oktatási, nevelési vagy közösségi tanulási program csak akkor indítható el felelősen, ha tisztában vagyunk azzal, kikhez szólunk. A mai általános- és középiskolások többsége a Z generációhoz (1995–2010 között születettek), illetve az Alfa generációhoz (2010 után születettek) tartozik. Ők azok, akik már digitális környezetbe születtek.

Számukra az információ nem ritka kincs, hanem állandóan jelen lévő közeg. Az online tér nem „eszköz”, hanem természetes élettér. A vizuális kultúra, a gyors váltások, a párhuzamos figyelem, az azonnali visszacsatolás igénye alapélmény számukra. Ez azonban nem felszínességet jelent, hanem másfajta működésmódot.

A Z generáció tagjai jellemzően:

- **gyors információfeldolgozásra képesek,**
- **erősen vizuális gondolkodásúak,**
- **érzékenyek a hitelességre,**
- **kevésbé fogadják el az önmagáért való tekintélyelvűséget,**
- **igénylik a bevonódást és a párbeszédet.**

Az Alfa generáció esetében mindez még inkább felerősödik. Ők már mesterséges intelligenciával, algoritmusokkal és személyre szabott digitális környezetben nőnek fel. A tanulás számukra természetes módon interaktív, multimodális és élményalapú.

Fontos azonban hangsúlyozni: az, hogy egy fiatal generáció technológiai kompetenciái bizonyos területeken meghaladják a felnőtteket, nem jelenti azt, hogy „többet tudnak a világról”. Más típusú tudással rendelkeznek. Gyorsabban navigálnak információk között, de kevésbé gyakorlottak az információk értékelésében, rendszerezésében és mélyebb kontextusba helyezésében. Ebben a folyamatban van kulcsszerepe a pedagógusnak és a közösségi tanulási helyzeteknek.

A generációs különbség tehát nem hierarchikus, hanem strukturális. A mai fiatalok:

- **nem kevesebbet figyelnek, hanem máshogyan,**
- **nem kevésbé gondolkodnak mélyen, hanem más belépési pontokon keresztül,**
- **nem a tekintélyt, hanem a hitelességet keresik.**

Ezért a kérdés nem az, hogy „mit tudunk még megtanítani nekik”, hanem az, hogyan tudunk velük olyan tanulási helyzeteket teremteni, ahol a gyors információhasználat találkozik a reflektív gondolkodással, a közösségi élménnyel és az értelemző beszélgetéssel.

A népfőiskolai műhelynap pontosan erre kínál lehetőséget. A váltakozó ritmus, az élményszerűség, a személyes jelenlét, a közösségi feldolgozás és a helyhez kötött tapasztalat olyan tanulási környezetet teremt, amely egyszerre illeszkedik a Z és Alfa generáció működésmódjához, miközben támogatja annak kereteit.

A generációismeret tehát nem elméleti érdekesség, hanem szakmai felelősség. Ha nem értjük, kik a „mai fiatalok”, könnyen a saját tanulási mintáinkhoz igazítjuk őket. **Ha viszont megértjük működés módjukat, akkor nem alkalmazkodunk hozzájuk kritikátlanul, hanem hidat építünk a generációk között.**

És talán ez a legfontosabb: a műhelynap nem versenyez a digitális világgal. Nem akar „hangosabb” lenni nála. Azt kínálja, amit az online tér nem tud: valódi jelenléte, közösségi élményt, személyes találkozást és elmélyülést.

A műhelynap: egy válasz a generációs kihívásokra

A felgyorsult generációs változások új tartalmakat és új tanulási formákat is igényelnek. A mai fiatalok megszólításában egyre kevésbé működnek azok a helyzetek, ahol a részvétel passzív, a szerepek rögzítettek, és az élmény csupán kísérőeleme a tanulásnak. A népfőiskolai műhelynap erre a kihívásra ad tudatos, kipróbált választ.

A műhelynap olyan komplex tanulási forma, amely időben és térben is elkülönül a hagyományos tanórától, mégis világos pedagógiai céllal rendelkezik. Lényege, hogy a résztvevők aktív cselekvőként vannak jelen: kérdeznek, játszanak, mozognak, alkotnak és reflektálnak.

A műhelynapok tudatosan építenek a figyelem ritmusára. **A váltakozó programelemek – mozgásos feladatok, interaktív előadások, alkotó tevékenységek, elcsendesedő pillanatok – segítenek fenntartani az érdeklődést, miközben teret adnak az elmélyülésnek is.**

Ez a dinamika összhangban van a mai fiatalok tanulási szokásaival, ugyanakkor új tapasztalatokat is kínál számukra a koncentrációról és a közös jelenlétről.

Fontos jellemzője a műhelynapnak, hogy nem izolált eseményként működik. A programok gyakran kapcsolódnak helyszínekhez, történetekhez, ünnepkörökhöz vagy közösségi alkalmakhoz, így a tanulás kilép az elvont térből, és konkrét tapasztalatokhoz kötődik. **Ez a megközelítés különösen hatékony a helyi és nemzeti identitás erősítésében,** hiszen a résztvevők saját környezetükön keresztül értelmezik a nagyobb összefüggéseket.

A könyvben bemutatott műhelynapok mind ezt a szemléletet képviselik. Különböző témákon és korosztályokon keresztül mutatják meg, hogy a műhelynap mint forma miként képes választ adni a generációs kihívásokra, és hogyan válhat a népfőiskolai munka élő, megszólító és közösségformáló gyakorlattá.

A népfőiskolai műhelynap sajátossága – élménypedagógiai alapok

A népfőiskolai műhelynap nem egyszerűen egy tanórán kívüli foglalkozás, projektnap vagy tematikus rendezvény. Sajátossága abban rejlik, hogy pedagógiai, közösségi és kulturális célokat egyszerre valósít meg, tudatosan felépített formában. A műhelynap olyan tanulási keret, amelyben a részvétel, az élmény és a reflexió egymást erősítve vannak jelen.

Élmény mint tanulási kiindulópont

A műhelynap módszertani alapját az élménypedagógia adja, amely a tapasztalati tanulás elméletére épül. Ennek lényege, hogy a tanulás nem elsősorban ismeretek közvetítésével, hanem átélt tapasztalatokon keresztül valósul meg. Az élmény itt nem pusztán érzelmi hatást jelent: gondosan előkészített pedagógiai helyzetet, amelyben a résztvevő aktív cselekvőként van jelen.

Az élménypedagógia elméleti hátterét David A. Kolb tapasztalati tanulási ciklusa adja, amely szerint a tanulás négy egymásra épülő szakaszból áll: a konkrét tapasztalatból, annak reflektív feldolgozásából, az általánosításból és a mindennapi helyzetekben való alkalmazásból. A népfőiskolai műhelynapok tudatosan építenek erre a ciklusra: **az élmény mindig feldolgozással és reflexióval zárul, így válik a tapasztalat tudássá.**

A teljes személyiség bevonása

Az élménypedagógia a „a fej, a szív és kéz” egységére épít, biztosítva, hogy a megszerzett tudás mélyebben beépüljön a személyiségbe, vagyis egyik alapelve, hogy a tanulás során az értelem, az érzelem és a cselekvés egysége valósul meg. A műhelynapok során a résztvevők gondolkodnak, mozognak, alkotnak, együttműködnek, és közösségi helyzetekben hoznak döntéseket, vagyis **teljes jelenlétre és bevonódásra hív.**

A népfőiskolai műhelynapok számos ponton merítenek a kalandpedagógia eszköztárából is. A szabadtéren, de biztonságos keretek között zajló feladatok segítik az önismeret, a kitartás és az együttműködés fejlődését. A kihívások nem öncélúak: minden feladat mögött világos nevelési szándék áll.

Tudatos dramaturgia és közösségi tanulás

A népfőiskolai műhelynap egyik legfontosabb sajátossága a tudatos dramaturgia. A programok gondosan megtervezett és át gondolt pedagógiai ívet alkotnak: **ráhangelődés, elmélyülés, közös cselekvés és reflexió váltják egymást.** Ez a szerkezet segíti a figyelem fenntartását, és lehetőséget teremt arra, hogy a résztvevők saját tempójukban kapcsolódjanak a tartalmakhoz.

Kiemelt szerepet kap a közösségi dimenzió is. A műhelynap során a tanulás egyéni teljesítmény helyett közösségi tapasztalatként jelenik meg. A közös élmények, feladat megoldások, kihívások erősítik az összetartozás érzését, és támogatják a társas kompetenciák fejlődését.

Helysínhez kötött tanulás és identitás

A népfőiskolai műhelynap szorosan kapcsolódik a hely szelleméhez (genius loci). **A tanulási folyamat konkrét helyszínekhez, történetekhez és kulturális örökséghez kötődik,** így az identitás kérdései megélhető tapasztalatként jelennek meg. Az élményalapú, helyszínhez kötött tanulás különösen hatékony a helyi és nemzeti identitás erősítésében.

Folyamatindító jelleg

Fontos hangsúlyozni, hogy a népfőiskolai műhelynap nem zárt tanulási egység. Az élmények gyakran tovább élnek beszélgetésekben, iskolai feldolgozásban vagy újabb közösségi programokban. Ebben az értelemben **a műhelynap folyamatindító, amely hosszabb távon is hatással van a résztvevők gondolkodására,** tanulási motivációjára és közösségi viszonyaira.

A művészet, mint tanulási közeg – művészetpedagógiai és összművészeti megközelítés

A műhelynapok tervezésekor kiindulópontunk, hogy a művészet nem pusztán illusztráció vagy „színesítő elem”, sokkal inkább önálló megismerési forma. A művészeti tevékenységek sajátossága, hogy egyszerre szólítják meg az érzelmi, értelmi és érzékszervi tapasztalás szintjeit, ezáltal komplexebb tanulási folyamatot hoznak létre, mint a kizárólag

verbális ismeretközlés. A művészeti nevelés éppen ezért kiemelt szerepet játszik a személyiség egészének formálásában, **hozzájárul az önkifejezés, a kreativitás és az értelmező gondolkodás fejlődéséhez.**

A 21. századi pedagógiai környezetben különösen felértékelődik a művészet integráló szerepe. A művészeti tapasztalás lehetőséget ad arra, hogy a tanulók befogadják és egyúttal értelmezzék és újra alkossák a világ jelenségeit, így a tanulás aktív, személyes jelentéssel telítődik. **A művészet tehát nem kiegészíti a megismerést, hanem sajátos nyelvén maga is tudást közvetít, és segíti a komplex látásmód kialakulását.**

A népfőiskolai műhelynapok ezért tudatosan építenek az összművészeti elvére: az irodalom, a zene, a képzőművészet, a mozgás, a színház

jelenlét vagy akár a néphagyomány elemei egymást erősítő tapasztalati rétegekként jelennek meg. Ez a megközelítés segíti a mélyebb bevonódást, a személyes kapcsolódás kialakulását és az élmény tartósságát.

A műhelynapokban alkalmazott összművészeti gyakorlatok azt a pedagógiai felismerést tükrözik, hogy a művészet a megismerés sajátos nyelve, amely hidat képez élmény és tudás között, és hatékonyan támogatja a mélyebb megértést és a személyes kapcsolódást. Az összművészeti szemlélet különösen alkalmas arra, hogy a résztvevők különböző tanulási módjai egyszerre kapjanak teret: **van, aki a hallott szövegen, más a látványon, a zenén vagy az alkotáson keresztül kapcsolódik ugyanahhoz a tartalomhoz.** Így válik a műhelynap valóban befogadó, differenciált tanulási környezetté.

Kinek szól ez a kiadvány és hogyan használható?

Ez a kiadvány azoknak szól, akik a tanulást, a közösségépítést és az identitásformálást élő, megszólító folyamatként értelmezik. Pedagógusoknak, nevelőknek, közművelődési szakembereknek, népfőiskolai munkatársaknak és intézményvezetőknek kínál kapaszkodókat, akik a mindennapi gyakorlatban keresik a választ arra, miként lehet a mai fiatalokat valódi figyelemmel, részvétellel és élménnyel bevonni.

A könyv egyrészt módszertani receptgyűjtemény, ugyanakkor konkrétan használható kézikönyv is. A bemutatott műhelynapok mintafejezetekként és variációkként jelennek meg, így az olvasó:

- **átvehet teljes programstruktúrákat,**
- **egyes elemeket saját környezetére szabhat,**
- **vagy inspirációként használhatja a bemutatott pedagógiai helyzeteket.**

A fejezetek felépítése tudatosan támogatja a gyakorlati alkalmazást. A pedagógiai célok, módszertani hangsúlyok, adaptációs lehetőségek és tanulságok egyaránt azt segítik, hogy a műhelynapok különböző intézményi és közösségi környezetekben is megvalósíthatók legyenek.

A kiadvány egyben szakmai összegzés is. Az itt bemutatott szemlélet és gyakorlat nem elszigetelt

kezdeményezések eredménye, hanem hosszabb távú népfőiskolai munka, kísérletezés és reflexió tapasztalatain alapul. Ennek megfelelően a kötet végén részletes szakirodalmi és szakmai referencijegyzék segíti az elmélyülést, és teszi átláthatóvá azokat a tudományos, pedagógiai és módszertani forrásokat, amelyekre a bemutatott munka épül.

A könyv akkor tölti be valódi szerepét, ha használatba kerül: tervezéshez, továbbképzésekhez, műhelymunkákhoz és közös gondolkodáshoz. Ebben az értelemben lezárás helyett nyit – párbeszédet kezdeményez a pedagógiai gyakorlatról, a közösségekről és a tanulás jövőjéről.

Módszertani és szervezési keretek

A műhelynap megvalósítása

A fejezet szerepe – átvezetés az elmélettől a gyakorlathoz

Ez a fejezet ahhoz ad kapaszkodót, miként válhat a népfőiskolai küldetés és az élménypedagógiai szemlélet konkrétan megvalósítható műhelynappá. Míg az 1. fejezet a szemléleti és tudományos alapokat rögzíti, a 3. fejezet pedig működő példákon keresztül mutatja meg a gyakorlatot, addig a 2. fejezet hídhat képez a kettő között. A következő alfejezetek olyan módszertani és szervezési szempontokat kínálnak, amelyek segítenek eligazodni a tervezés során. A bemutatott elvek mindazokból a tapasztalatokból szűrődtek le, amelyek a könyv későbbi fejezeteiben

részletesen bemutatott műhelynapok megvalósítása során gyűltek össze.

A tematikus műhelynapok felépítése nem esetleges programelemek egymásutánja, hanem tudatosan megtervezett pedagógiai folyamat. Az élményalapú és népfőiskolai szemléletből kiindulva a műhelynapok minden esetben ugyanarra az alapstruktúrára épülnek, függetlenül attól, hogy irodalmi, honismereti, népszokásokhoz vagy nemzeti identitáshoz kapcsolódó témát dolgoznak fel.

Ez az alapmodell biztosítja, hogy a műhelynap:

- **élményszerű legyen,**
- **pedagógiailag következetes maradjon,**
- **és különböző témákra, helyszínekre, célcsoportokra is adaptálható legyen.**

RÁHANGOLÓDÁS

belépés a témába, érzékszervi
és érzelmi megnyitás

TARTALMI MEGISMERÉS

kulcsfogalmak, történetek, közös értelmezés

AKTÍV FELDOLGOZÁS

cselekvés, alkotás, mozgás, együttműködés

KÖZÖSSÉGI ÉLMÉNY / RÍTUS

megélés, kapcsolódás, közös tapasztalat

LEZÁRÁS – ÉLMÉNYCSÚCSPONT

ünnepi megerősítés, érzelmi rendezés

REFLEXIÓ (IDŐBEN KITOLVA)

beszélgetések
– iskolai visszacsatolás –
személyes feldolgozás

A HATÁS TOVÁBB ÉL

új tanulási helyzetek kiindulópontja

A fejezetben bemutatott alapmodell nemcsak a tervezést segíti, hanem értelmezési keretet is ad a később bemutatott műhelynapokhoz.

A 3. fejezetben szereplő egyes alkalmak leírása és az azokat lezáró táblázatok tudatosan ehhez a módszertani vázhoz igazodnak, így az olvasó pontosan nyomon követheti, miként jelennek meg az egyes programelemek különböző tematikákban és korosztályok esetén.

Ráhangelődés – belépés az élménybe

A műhelynap első szakasza a ráhangelődés, amelynek célja, hogy a résztvevők érzelmileg és érzékszervileg is belépjenek a tematika világába. Ez a szakasz teremti meg azt a biztonságos, nyitott tanulási közeget, amelyben a további feldolgozás egyáltalán lehetségessé válik.

A ráhangelődés történhet vizuális, tárgyi, zenei vagy mozgásos eszközökkel. A műhelynapok során ez leggyakrabban egy, a témához kapcsolódó kiállítás megnyitását, megtekintését és interaktív feldolgozását jelenti. Ezek – legyen

szó irodalmi, helytörténeti, identitás- vagy emlékezetpedagógiai anyagokról – nem illusztratív kísérőelemként, inkább önálló tanulási felületként működnek, amelyekre a nap további programelemei tudatosan épülnek.

Kiemelt jelentősége van annak, hogy a résztvevők már az első pillanattól kezdve személyes kapcsolatba kerüljenek a témával, nem maradhatnak kívülállóak. Ez különösen fontos a mai fiatalok esetében, akik számára az azonnali bevonódás alapfeltétele a figyelem fenntartásának.

Tartalmi megismerés – közös tudásépítés

A ráhangolódást követően kerül sor a tartalmi megismerés szakaszára. Ebben a fázisban a résztvevők megismerkednek a feldolgozott téma történeti, irodalmi, kulturális vagy közösségi összefüggéseivel. **A műhelynapok esetében a tartalom átadása nem frontális oktatás formájában történik.** Az interaktív előadás, a párbeszédre épülő magyarázat és a közös kérdésfeltevés lehe-

tőséget ad arra, hogy a résztvevők aktív szereplői legyenek a tanulási folyamatnak. **A hangsúly a megértést segítő kulcselemek bemutatásán van, nem a teljeskörű ismeretátadáson.** Ezek az alapfogalmak a nap során következetesen újra és újra felbukkannak, szinte észrevétlenül fogadják be, rögzítik és viszik haza magukkal a fiatalok.

Aktív feldolgozás – cselekvés és együttműködés

A tartalmi megismerést minden esetben aktív feldolgozás követi. Ez a szakasz biztosítja, hogy az addig elhangzottak elvont információkból saját, belső élménnyé alakuljanak.

Az aktív feldolgozás formái sokfélék lehetnek: játékos feladatok, mozgásos tevékenységek, csoportos problémamegoldás vagy kreatív alkotás. **A közös cselekvés nemcsak a megértést mélyíti el, nagyban erősíti az együttműködést és a közösségi élményt is.** Ebben a szakaszban különösen fontos, hogy a feladatokat közösségben, együttműködve oldják meg a résztvevők: itt nem a versengés a lényeg!

Az aktív feldolgozás a műhelynapok esetében gyakran tudatos térváltással is együtt jár. **A szabadteri, mozgásos feladatok** – kincskeresések, helyszíni kutatások, csoportos kihívások – **nem pusztán játékos elemek:** a korábban elhangzott tartalmak összegzését és „mentális sűrítését” szolgálják. A tanulás ebben a szakaszban szó szerint mozgásba lendül.

Közösségi élmény és rítus – megélés és kapcsolódás

A műhelynapok egyik sajátos eleme a **közösségi élmény tudatos beépítése**. Ez a szakasz lehet közös étkezés, alkotás vagy más, a témához kapcsolódó rituális jellegű tevékenység.

A közösségi rítusok beépítésének szerepe az, hogy ezek révén a tanulási folyamat érzelmi szinten is megerősödik. **Az együtt megélt események hatására a puszta programnap közösségi élménnyé emelkedik a résztvevők számára.** Ez a népfőiskolai nevelés egyik alapvető eleme.

Lezárás – ünnep, felszabadítás, elengedés

A műhelynap záró szakasza az élmények felszabadult lezárását szolgálja. Ez lehet **közös játék, zenei élmény, mozgás vagy más ünnepi jellegű tevékenység, amely érzelmi csúcspontot ad a napnak.**

A lezárás pedagógiai funkciója kettős: egyrészt pozitív élménnyel engedi el a résztvevőket, másrészt segít abban, hogy a nap során megélt tapasztalatok rendeződjenek. **A jó lezárás nem kapkodó: tudatosan tervezett** és figyelembe veszi a résztvevők terhelhetőségét.

A műhelynapok lezárásában gyakran jelennek meg olyan elismert művészek, alkotók és előadók, akik személyes jelenlétükkel egyrészt művészi élményt nyújtanak, de talán még fontosabb, hogy példaképként is hatnak a résztvevőkre.

A koncert, az irodalmi előadás vagy az összművészeti produkció így nem elkülönül a tanulási folyamattól, hanem annak szerves részeként, emlékezetes lezárásként működik.

Reflexió – visszatekintés és elmélyítés

A műhelynap egészét átszövő, de nem feltétlenül azonnal megjelenő eleme a reflexió. A tapasztalatok azt mutatják, hogy **a legerősebb reflexív folyamatok nem mindig a helyszínen, közvetlenül a program végén történnek meg**, hanem a műhelynapot követő órákban és napokban, természetes élethelyzetekben.

Ideális esetben a reflexió otthoni, családi környezetben indul el: spontán beszélgetések, élménybeszámolók formájában, amikor a résztvevő mesél a nap eseményeiről, az őt leginkább megérintő pillanatokról.

Ezeket a beszélgetéseket gyakran segíti **egy hazavitt kvízlap, feladat vagy játékos emlékeztető, amely kapaszkodót ad az élmények felidézéséhez, és irányt ad a közös gondolkodásnak.**

A reflexió másik fontos terepe az iskolai közeg, ahol a pedagógus a műhelynapot követően – akár már másnap – tudatosan visszanyúl az átélt élményekhez. Közös beszélgetések, rövid ismétlő feladatok, rajzos vagy szöveges feldolgozás formájában a tanulók lehetőséget kapnak arra, hogy **rendszerezzék tapasztalataikat, megfogalmazzák felismeréseiket, és összekapcsolják az élményt a tanórai tananyaggal.**

Ebben az értelemben **a reflexió nem lezárása, hanem folytatása a műhelynapnak.** Az élmény így nem egyszeri esemény marad: beépül a résztvevők gondolkodásába, beszédmódjába és emlékezetébe. **A népfőiskolai műhelynap akkor tölti be igazán szerepét, ha az élmény tovább él:** kérdésekben, történetekben, új felismerésekben – akár jóval a program vége után is.

2025. FEBRUÁR 27. csütörtök
HUNGÁR GEDŐN ESEMÉNYKÖZPONT

FARSANGOLÓ Műhelynap

Műhelynap a farsang jegyében a Halmaz Gedőn Eseményközpontban az általános iskola alsós osztályainak.

Akkor már részt vettek rajta, azért, akik még nem, azért jöjjenek el! Meglátogatjuk a kórházat, legfeljebb az almonkában gazdag, interaktív műhelynapra február 27-én a Halmaz Gedőn Eseményközpontban!

PROGRAM

8.30-9.00 GYŰLEKEZŐ A Halmaz Gedőn Eseményközpont közössége teremben frissítő-víz az ékezőknek.	10.00 FERTŐRŐ Csoporthoz igazított előadás a fertőző betegségekről.
9.00 KÖSZÖNTŐ A résztvevőket Rodica Eufimie, a Központ-vezető Mionca Zoltán köszönti.	11.00 FÁNKFALÓ Házi receptek, farsangi tükör és gyűjtőcsillag előadások.
9.00-10.00 BARANGOLÓ, JELMEZELŐ Jelmez készítés a népművészeti világban és a népművészeti Kincstárban. A népművészeti Kincstárban készíthetnek jelmezt.	12.30 TÁNCOLÓ MASZKABÁL DNYLLUS VILMOS KÖRKEZTE
10.00-11.00 BARANGOLÓ, JELMEZELŐ Jelmez készítés a népművészeti világban és a népművészeti Kincstárban. A népművészeti Kincstárban készíthetnek jelmezt.	13.30 BŐCSÜZŐ A műhelynap legvégén, de regisztráció nélkül a gyűjtőcsillagot az időközben megvalósították és a címetek alapján felismerhetők. A jelmezkészítést azonnal szervezünk helyük legelő.

Hungarikumok Márton-napján MŰHELYNAP

Akkor már részt vettek rajta, azért, akik még nem, azért jöjjenek el! Meglátogatjuk a kórházat, legfeljebb az almonkában gazdag, interaktív műhelynapra a Halmaz Gedőn Eseményközpontban 2025. november 11-én!

A FŐSZERKEPHEZ SZÜKSÉGES A HUNGARIKUMOK

Tudod, mit az, amit ez az emlék? Anélkül Magyarországra küldöttnek tevé a világban? Hisz gondolat, minél leveleddel a Hungarikumok? Szervezzél hangulatos a Márton-napra és a gyűjtőcsillag, a kórházban, vagy éppen a kórházban!

Mindent és még többet megvalósít, ha velünk tartasz! Kérlek, vedd fel a kapcsolatot a Hungarikumok előadóival!

A Hungarikumok előnyprogram során

2025. november 11. hétfő

8.30-9.00 GYŰLEKEZŐ A Halmaz Gedőn Eseményközpont közössége teremben frissítő-víz az ékezőknek.	9.00 KALANDORZÁS Jelmez készítés a HUNGARIKUMOK témájában.
9.00 TUDASTÁR Helyi népművészeti, amely jelmezeket és a Hungarikumok előadásait.	9.30 PÜZSÖK Farsangi receptek.
10.00 HUNGARIKUMOK KERESKÉSE Helyi népművészeti, amely jelmezeket és a Hungarikumok előadásait.	10.30 MAKÁRÓK-NAPI LAKÓMÁ Jelmez készítés a HUNGARIKUMOK témájában.
11.00 HUNGARIKUMOK VETÉLKEDŐ Jelmez készítés a HUNGARIKUMOK témájában.	11.30 BŐCSÜZŐ Helyi népművészeti.

A programot az előadások mellett 4-6. osztályosok számára is szervezünk. A műhelynapon ingyenes, de regisztráció nélkül a gyűjtőcsillagot az időközben megvalósították és a címetek alapján felismerhetők. A jelmezkészítést azonnal szervezünk helyük legelő.

ADVENTI Műhelynap

Műhelynap az adventi várakozás jegyében a Halmaz Gedőn Eseményközpontban az általános iskola alsós osztályainak.

Akkor már részt vettek rajta, azért, akik még nem, azért jöjjenek el! Meglátogatjuk a kórházat, legfeljebb az almonkában gazdag, interaktív műhelynapra december 2-án a Halmaz Gedőn Eseményközpontban!

2025. december 2. / Péntek

8.30-9.00 GYŰLEKEZŐ
A Halmaz Gedőn Eseményközpont közössége teremben frissítő-víz az ékezőknek.

9.00 KÖSZÖNTŐ
A résztvevőket Rodica Eufimie, a Központ-vezető Mionca Zoltán köszönti.

9.05 OKULÓ
250 éves születésnapunkkal, és az első magyar orvosok születésével, és az első magyar könyvtárral, a Halmaz Gedőn Eseményközpontban, a Halmaz Gedőn Eseményközpontban, a Halmaz Gedőn Eseményközpontban.

9.45 MÉSÉLŐ
Jelmez készítés a HUNGARIKUMOK témájában.

10.45 DISZTÓ
Közösségi táncok a HUNGARIKUMOK témájában.

11.45 FALATOZÓ
Helyi népművészeti, amely jelmezeket és a Hungarikumok előadásait.

12.30 BÉTELEHEMES
SZARAD-E REJONAI IDE BÉTELEHEMES - A KALÁKA EGYSÉGES KÖRKEZTE

13.30 BŐCSÜZŐ
A műhelynap legvégén, de regisztráció nélkül a gyűjtőcsillagot az időközben megvalósították és a címetek alapján felismerhetők. A jelmezkészítést azonnal szervezünk helyük legelő.

Időzítés és aktualitás – az ünnepkörhöz való igazodás

A tematikus műhelynapok tervezésekor kiemelt jelentősége van az időzítésnek. Különösen az ünnepkörhöz, jeles napokhoz és népszokásokhoz kapcsolódó műhelynapok esetében alapelv, hogy a program az adott ünnephez kötődő időszakban valósuljon meg.

Amikor a műhelynap egybeesik az ünnep természetével, a résztvevők könnyebben kapcsolódnak a témához, hiszen az élmény nem elszígettelt alkalmként, hanem a mindennapi környezetünkben is jelen lévő kulturális jelenségként jelenik meg. **Ez az időbeli beágyazottság erősíti az azonosulást, a bevonódást és a közösségi élményt.**

Az ünnepkörhöz igazított megvalósítás lehetőséget teremt arra is, hogy a műhelynap kapcsolódjon más, az adott időszakhoz kötődő eseményekhez, családi vagy közösségi tapasztalatokhoz. **Így a hagyomány unalmas tananyag helyett jelenidejű, megélhető tapasztalattá válik,** amely tovább élhet a műhelynapon túl is. Ez az elvalamennyi ünnepkörhöz, emlékéhez, fontos évfordulóhoz kapcsolódó műhelynap esetében irányadó, ugyanakkor rugalmasan alkalmazható más tematikákra is. **A megfelelő időzítés hozzájárul ahhoz, hogy a műhelynapok valódi kapcsolódási pontot jelentsenek a résztvevők életében, és erősítsék a kulturális és közösségi kötődést.**

Célcsoport és korosztály – a tervezés alapvető szempontja

A tematikus műhelynapok tervezésének egyik legfontosabb kiindulópontja a célcsoport és a korosztály pontos meghatározása. **Az élményalapú nevelés akkor tud valóban hatékony lenni, ha a program tartalma, módszertana és formanyelve összhangban van a résztvevők életkori sajátosságaival.**

Nem mindegy, hogy egy műhelynapot alsó tagozatos, felső tagozatos, középiskolás vagy vegyes korosztály számára szervezünk. A választott téma mélysége, az előadó megszólalásmódja, a feladatok jellege, a mozgásos elemek aránya és **a reflexió formája mind korosztályfüggő pedagógiai döntések.**

A korosztály pontos azonosítása meghatározza az időkereteket, a csoportlétszám optimális nagyságát, az alkalmazható módszereket és az együttműködő partnerek bevonásának módját.

Ezért minden tematikus műhelynap tervezésekor elengedhetetlen, hogy a célcsoport és a korosztály már az előkészítés legelső szakaszában világosan megfogalmazódjon.

A következő fejezetben bemutatott műhelynapok esetében minden alkalomnál külön jeleljük a célcsoportot és az ajánlott korosztályt, ezzel is segítve a programok tudatos adaptálását más közösségek számára.

Fiatalabb korosztály esetében különösen fontos a vizuális, tárgyi és mozgásos elemek hangsúlya, valamint a rövidebb, váltakozó program-egységek alkalmazása.

Felső tagozatos és középiskolás résztvevők esetében már nagyobb teret kaphat az elmélyültebb tartalmi feldolgozás, a kérdésekre épülő párbeszéd és az önálló gondolkodás.

Vegyes korosztály esetén a programnak tudatosan kell egyensúlyoznia az eltérő igények között, különösen az aktív feldolgozás és a közösségi élmény szintjén.

Az alapmodell alkalmazhatósága

A bemutatott alapmodell minden tematikus műhelynap esetében azonos, azonban az egyes elemek hangsúlya és időaránya a téma, a helyszín és a célcsoport függvényében változhat. Ez **a rugalmasság teszi lehetővé, hogy az alapmodell különböző tartalmakhoz igazodva is megőrizze**

pedagógiai erejét. A következő fejezetekben bemutatott műhelynapok mind ennek az alapmodellnek a különböző megvalósulásai. A tematikus eltérések ellenére közös bennük, hogy ugyanarra a módszertani vázra épülnek, amely biztosítja az élményalapú tanulás következetességét.

Bemutatkoznak a tematikus műhelynapok

A műhelynapok bemutatása ebben a fejezetben tudatos szerkesztési elvet követ. Az egyes programok tematikus csoportosításban jelennek meg – irodalmi hangsúlyú, helyi identitást erősítő, ünnepkörhöz kapcsolódó, valamint honismereti és nemzeti identitást erősítő műhelynapok formájában. Ez a bontás olyan áttekinthető keretet biztosít, amely segíti az olvasót a módszertani megértésben és a gyakorlati alkalmazásban.

28

A tematikus felosztás elsődleges célja, hogy láthatóvá tegye, milyen tartalmi fókusszal épülnek fel a műhelynapok, és hogyan igazodnak különböző nevelési célokhoz és célcsoportokhoz. Az olvasó így könnyebben megtalálhatja azokat a programtípusokat, amelyek saját közösségéhez, intézményi környezetéhez vagy aktuális pedagógiai céljaihoz illeszkednek.

A tematikus csoportosítás a domináns hangsúlyokat jelöli, miközben a programok természetes módon hordoznak átfedéseket. Egy irodalmi műhelynap – mint például a Gárdonyi Gézához kapcsoló-

dó program – egy adott térségben megvalósítva egyúttal helyismereti és helyi identitást erősítő szerepet is betölthet. Hasonlóképpen egy ünnepkörhöz kapcsolódó műhelynap egyszerre lehet közösségi, kulturális és történelmi jelentőségű.

Ezek az átfedések egyértelműen erősítik a tematikus műhelynapok pedagógiai hatását. **A különböző területek találkozása az összművészeti szemléletmód és az integrált tudásközvetítés erejét hozza felszínre, amely az élményalapú nevelés egyik legfontosabb sajátossága.** A műhelynapok így elszigetelt tantárgyi vagy tematikus egységek helyett komplex tanulási helyzetekké válnak, ahol az irodalom, a történelem, a helyismeret, a művészet és a közösségi élmény egymást erősítve jelenik meg.

A fejezetben szereplő műhelynapok rövid, sűrített bemutatása és az azokat kísérő táblázatok azt szemléltetik, hogyan valósul meg a 2. fejezetben bemutatott módszertani alapmodell különböző tematikák és korosztályok esetében. **A cél nem a programok változtatás nélküli másolása, hanem az, hogy az olvasó felismerje azokat a strukturális és pedagógiai elemeket, amelyek segítségével saját közösségében is sikeresen alakíthat ki tematikus műhelynapokat.**

IRODALMI HANGSÚLYÚ MŰHELYNAPOK

Pilinszky 100

Szöveg, élmény, személyes találkozás...

Az irodalmi hangsúlyú műhelynapok során az irodalom átélhető érzelmi kapcsolódásként jelenik meg a résztvevők számára, nem tananyagként. **Ezek az alkalmak abból az alapfeltevésből indulnak ki, hogy a versek, prózai szövegek és irodalmi életművek valódi hatása akkor bontakozik ki, amikor emberi sorsokhoz, hangokhoz, helyzetekhez és élményekhez kapcsolódva találkozunk velük.**

Gárdonyi 100

A bemutatott műhelynapok középpontjában ezért mindig a személyesség áll: élő előadások, beszélgetések, zenés irodalmi produkciók és alkotói jelenlét segítik a befogadást. **A fiatalok nem egyszerűen hallgatói, sokkal inkább részesei lesznek a folyamatnak,** miközben olyan alkotókkal, kutatókkal és előadókkal találkozhatnak, akik hitelesen képviselik az adott életművet.

Petőfi 200

Ez a közvetlen találkozás gyakran példaképeket is ad, és hozzájárul ahhoz, hogy az irodalom személyes jelentéssel telítődjék. Az irodalmi műhelynapok különösen alkalmasak a közép- és felső tagozatos korosztály megszólítására, de módszertanuk jól adaptálható más életkorokra is. **Az irodalom a műhelynap során nem szöveggyűjtemény, inkább kapu: önismerethez, identitáshoz, közösségi gondolkodáshoz.**

„A vers nem megmagyaráz
– hanem szembesít.”

„Pilinszky100” – Irodalmi műhely a magyar költészet napján

Irodalmi hangsúlyú tematikus műhelynap
a középiskolás korosztály számára

A „Pilinszky100” műhelynap Pilinszky János születésének századik évfordulójához kapcsolódott. **Az emlékévé keretet adott a nap egészének** – annak az érzésnek, hogy egy olyan életműhöz

közeledünk, amely ma is kérdez, megszólít és gondolkodásra készítet.

A résztvevő diákokat érkezéskor a Népfőiskolánk által hirdetett alkotói pályázat legjobb munkáiból összeállított kiállítás fogadta. **A térben egymás mellett jelentek meg rajzok, szövegek, vizuális reflexiók – fiatalok válasza Pilinszky világára.**

A kiállítás nem megmondta, „mit kell gondolni”, inkább belépési pontokat kínált: ki-ki ott kapcsolódhatott be, ahol megszólította egy kép, egy sor, egy gondolat. **Az elmélyülést ezt követően Hernádi Mária irodalomtörténetész előadása segítette,** aki Pilinszky verses meséin keresztül mutatta meg az életmű egy kevésbé ismert, mégis nagyon emberi oldalát. Az előadás során kész értelmezések helyett kapaszkodók hangzottak el: visszatérő motívumok, kérdések, amelyek a nap későbbi programjai során újra és újra előkerültek.

A műhelynap egyik legerősebb élménye a Beck@Grecsó zenés irodalmi műsor volt. **Beck Zoltán és Grecsó Krisztián közös jelenléte egyszerre volt személyes és felszabadító:** beszélgettek, felolvastak, zenéltek, és közben Pilinszky: *Apokrif* című verséhez kapcsolódva osztották meg saját gondolataikat. A diákok számára ez a koncert találkozási pontot jelentett – kortárs hangokon keresztül egy klasszikus életművel. **Az ebédszünet után irodalmi kerekasztal következett, ahol kutatói, költői és pedagógusi nézőpontból is szó esett Pilinszky jelentőségéről.** A beszélgetés megerősítette: az irodalom élő gondolkodás, amelyhez minden nemzedék hozzáteszi a saját kérdéseit.

A nap zárásaként Vecsei H. Miklós és művésztársai koncert-színházi előadása Csoóri Sándor munkásságán keresztül tágította tovább a látóteret. A zene, a szöveg és a színpadi jelenlét együttese érzelmi csúcspontot adott a műhelynapnak, és segített abban, hogy a résztvevők lezárás helyett magukkal vigyék a nap gondolatait. A „Pilinszky100” műhelynap így az emlékévhöz kapcsolódva a múlt feletti merengés helyett jelenidejű találkozássá vált: olyan irodalmi élménnyé, amely kérdéseket hagyott maga után – és ezzel tette igazán élővé Pilinszky örökségét.

A műhelynap módszertani összefoglalása

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a „ Pilinszky100 ” műhelynapon
Ajánlott korosztály	középiskola (9–12. évfolyam)
Ráhangelődés	„Pilinszky100” alkotói pályázat eredményhirdetése és a pályaművekből készült kiállítás megnyitója
Tartalmi feldolgozás	Hernádi Mária irodalomtörténész előadása Pilinszky verses meséiről
Aktív befogadás	Beck Zoltán és Grecsó Krisztián zenés irodalmi műsora (<i>Hoztunk valamit magunkból</i>)
Közösségi gondolkodás	Irodalmi kerekasztal-beszélgetés Pilinszky és a költészet mai szerepéről
Lezárás	Vecsei H. Miklós és művésztársai: <i>Csoóri Sándor – Párbeszéd sötétben</i> koncert-színház
Reflexió	A nap során hallott művészeti és gondolati impulzusok összegzése
Üzenet	<i>A vers nem megmagyaráz – hanem szembesít.</i>

„Gárdonyi megmutatja: örökké kíváncsinak
maradni a legnagyobb tehetség.”

„Gárdonyi100” – Műhelynap kastélyközelben

Irodalmi hangsúlyú tematikus műhelynap
felső tagozatos korosztály számára

A „Gárdonyi100” műhelynap Gárdonyi Géza, az *Egri csillagok* írója halálának 100 évfordulójához kapcsolódott. **Az emlékév alkalmat adott arra, hogy ne csupán egy kötelező olvasmány szerzőjeként találkozzanak vele a diákok,** hanem sokoldalú, kíváncsi, kísérletező alkotóként, akinek világa ma is könnyen megszólít.

A nap az *Ezerarcú Gárdonyi* című utazó kiállítás teremtette világban indult. A tárlat sokszínűen mutatta meg, mennyi mindenhez értett Gárdonyi: **író, tanító, újságíró, utazó, művész, filozófus is volt.** A kiállítás nem időrendben mesélt, inkább kapcsolódási pontokat kínált – a diákok rácsodálkozhattak arra, hogy az alkotás sokféle útja közül mennyi áll nyitva előttük is. Az elmélyülést

Sz. Király Júlia irodalomtörténész interaktív előadása segítette, amely Gárdonyi életét és műveit „életrajzi lecke” helyett izgalmas történetként bontotta ki. Az előadás során a hangsúly azon volt, hogyan gondolkodott Gárdonyi a világról, az emberről és a tanulásról – és miért volt számára fontos a gyermeki nézőpont megőrzése.

A műhelynap egyik legizgalmasabb része a párhuzamosan zajló múzeumpedagógiai foglalkozássorozat volt. A résztvevők csoportokra osztva fedezték fel a kastély tereit, a parkot és az eseményközpontot. **Bányai Balázs történész vezetésével meglevenedett a nemesi és főúri gyermekek**

világa: hogyan tanultak, hol éltek, mivel játszottak, milyen szabályok vették körül őket. Az ezzel egyidőben zajló élménypedagógiai foglalkozáson pedig az „ezerarcú” Gárdonyi alakja került a középpontba – játékkal, kérdésekkel, közös gondolkodással. **A nap során a tanulás folyamatos**

mozgásban volt: térben, gondolatban és figyelemben is. A kastélypark felfedezése, az aktív részvétel és a játékos feladatok segítettek abban, hogy az irodalom és a történelem megélhető tapasztalatként rögzüljön.

A műhelynap zárásaként a Vox Mirabilis Kamarakórus koncertje teremtett ünnepi lezárást. A zenei élmény egyszerre adott megnyugvást és emelkedettséget, méltó keretbe foglalva egy olyan napot, amely megmutatta: **Gárdonyi világa nem a múltban maradt, ma is élő inspiráció lehet.** A „Gárdonyi100” műhelynap az emlékéhez kapcsolódva valódi felfedezéssé vált – annak megtapasztalásává, hogy az irodalom, a helyszín és a játék együtt képes valódi élménnyé válni.

A műhelynap módszertani összefoglalása

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a Gárdonyi műhelynap – Kastélyközelben programban
Ajánlott korosztály	általános iskola felső tagozat (5–8. évfolyam)
Ráhangelődés	Köszöntő és <i>Az ezerarcú Gárdonyi</i> című utazó kiállítás megnyitója
Tartalmi feldolgozás	Sz. Király Júlia interaktív irodalmi előadása Gárdonyi életművéről
Aktív feldolgozás	Forgószínpadszerű foglalkozások három helyszínen
Helyszínhez kötött élmény	Halász-kastély és kastélypark felfedezése „gyermeki perspektívából”
Közösségi élmény	Csoportos játék, közös felfedezés, jutalmazás
Lezárás és reflexió	A Vox Mirabilis Kamarakórus koncertje
Üzenet	<i>Gárdonyi megmutatja: örökké kíváncsinak maradni a legnagyobb tehetség.</i>

„Petőfi nem emlékmű –
hanem útitárs.”

„Petőfi200” – Egész úton hazafelé... – Irodalmi műhelynap

Irodalmi hangsúlyú tematikus műhelynap
felső tagozatos korosztály számára

A „Petőfi200” műhelynap Petőfi Sándor születésének kétszázadik évfordulójához kapcsolódott, és már címében is jelezte, hogy „úton levő” napra hívja a résztvevőket. **A műhelynap gondolati keretét az utazás adta: fizikai, szellemi és belső út egyszerre, Petőfi életén és versein keresztül.**

Napkezdésként a diákok a Petőfi Irodalmi Múzeum vándorkiállításához kapcsolódva kaptak belépést Petőfi világába. A ráhangoló gondolatok nem a költő életrajzi adataira fókuszáltak, inkább arra a kérdésre, mit jelent ma úton lenni, keresni,

38

elindulni és hazatérni. **A kiállítás és a bevezető együtt segített abban, hogy Petőfi ne távoli, ünnepektől alakként, inkább megszólítható, gondolkodó társaként legyen jelen a nap során.**

Az elmélyülést Vaderna Gábor előadása hozta el, aki Petőfi alakját és jelentőségét közérthető, hu-

moros mégis árnyalt módon bontotta ki. Az előadás során a hangsúly a „mit kell tudni” helyett azon volt, hogyan lett Petőfiből olyan költő, akinek hangja máig ismerősen cseng. A fiatalok számára Petőfi olyan alkotóként jelent meg, aki kérdez, vitatkozik, állást foglal.

A műhelynap aktív fordulópontját a mozgással és kutatással összekötött kvízzjáték jelentette. A Halász Gedeon Eseményközpont területén zajló feladatok lehetőséget adtak arra, hogy az addig hallottak játékos formában rögzüljenek.

A nap záróélménye a Tükrös Zenekar koncertje volt, ahol Petőfi folklorizálódott versei szólaltak meg népzenei feldolgozásban. A zene megmutatta, hogyan él tovább Petőfi nyelve a dallamokban, a közös ritmusban és az együtt éneklés élményében. **A koncert egyszerre volt lezárás és kitágítás: irodalom, zene és közösségi élmény találkozása.**

A „Petőfi200” műhelynap az emlékévhöz kapcsolódva mozgásban lévő gondolkodássá vált. **Egy nap, amelyben Petőfi nem a múlt része maradt, hanem útitárssá vált – „egész úton hazafelé”.**

A műhelynap módszertani összegzése

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás az „Egész úton hazafelé...” műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola felső tagozat (5–8. évfolyam)
Ráhangelődés	Gondolati bevezető és interaktív feldolgozás a Petőfi Irodalmi Múzeum vándorkiállításához kapcsolódva
Tartalmi feldolgozás	Vaderna Gábor irodalomtörténész előadása Petőfi Sándorról
Aktív feldolgozás	„Ki mit tud?” – mozgással és kutatással egybekötött kvízzjáték
Közösségi élmény	Csapatmunka, közös játék, jutalmazás
Lezárás	„Muzsikáló rímek” – Petőfi-versek a Tükrös Zenekar előadásában
Reflexió	A zenei és játékos élményen keresztüli összegzés
Üzenet	<i>Petőfi nem emlékmű – hanem útitárs.</i>

HELYI IDENTITÁST ERŐSÍTŐ MŰHELYNAPOK

A természet kincsei

Mesék a Velencei-tóról
és a Balatonról

Mese, táj, közösségi emlékezet...

A helyi identitást erősítő műhelynapok abból a felismerésből születnek, hogy az identitás mindig konkrét térhez és közösséghez kötődik. A szűkebb pátria megismerése – legyen szó természeti környezetről, helyi történetekről, legendákról vagy személyes élményekről – **alapvető szerepet játszik abban, hogy a fiatalok ismerősen mozogjanak szűkebb hazájukban**, és képesek legyenek saját helyüket értelmezni a világban.

Ezek a műhelynapok gyakran építenek mesére, történetmondásra és vizuális élményekre, amelyek különösen erős hatással vannak a gyermekekre és fiatalokra. A helyismeret itt nem adatközlés, hanem felfedezés: a résztvevők ráébredhetnek arra, hogy a környezetük nem „adott háttér”, hanem jelentéssel teli tér, amelyhez személyesen is kapcsolódhatnak.

A bemutatott alkalmakban kiemelt szerepet kapnak a saját fejlesztésű kiadványok és utazó kiállítások, valamint az élő bemutatók és közös feldolgozás. A helyi identitás erősítése ezekben az esetekben gyakran irodalmi, természettudományos vagy művészeti elemekkel fonódik össze, erősítve az integrált tudásközvetítés erejét.

*„A természet akkor tárja fel titkait,
ha figyelemmel közeledünk hozzá.”*

A természet kincsei – tematikus műhelynap

Természetismereti–élménypedagógiai műhelynap
felső tagozatos korosztály számára

A *Természet kincsei* műhelynap **középpontjában a Velencei-tó térségének természetvilága állt, mégpedig olyan formában, amely egyszerre hatott a szemre, az érzelmekre és a gondolkodásra.** A nap már az érkezés pillanatától azt üzenete: itt nem tankönyvi fejezetekkel fogunk találkozni.

A ráhangolódást Mészáros András természetfotós kiállítása adta, aki a fotók alkotójaként vezette végig a gyereket a kiállításon, így a világversenyeken díjazott fotók mesélni kezdtek. Már nem pusztán „szép képek” voltak, hanem történetek: egy-egy pillanat lenyomatai, amelyek megmutatták a tó, a nádas és a környező élővilág rejtett

arcát. A személyes, közvetlen hangvételű tárlatvezetés különleges élményt nyújtott a gyerekeknek – kérdezhettek, rácsodálkozhattak, és megtapasztalhatták, milyen figyelem és türelem kell ahhoz, hogy valaki igazán meglássa az őt körülvevő természeti csodákat.

A nap további részében a természethez való kapcsolódás új nézőpontból folytatódott. **A fa meseje** című előadás és beszélgetés során **Lukács Zoltán kertész- és faápolómérnök a fák világát hozta közel a résztvevőkhöz**: történeteken, példákon és élő tapasztalatokon keresztül.

A gyerekek nemcsak azt tanulták meg, hogyan „működik” egy fa, hanem azt is, miért fontos odafigyelni rájuk. A megszerzett ismeretek játékos formában mélyültek el a parkban zajló kvíz so-

rán, ahol a mozgás, a közös gondolkodás és a felfedezés öröme egyszerre volt jelen. A természet itt aktív tanulási térré vált.

A műhelynap zárásaként a zene és az irodalom kapcsolta össze mindazt, ami addig történt. Az Arató zenekar természethez szorosan kapcsolódó népi énekei és dallamai, az ezekhez kapcsolódó különleges értelmező feladatok, majd Fekete István írásainak megszólaltatása Gulyás Dénes Kossuth-díjas operaénekes felolvasásában elcsendesedő, érzelmes zárást adott a napnak.

A természet kincsei műhelynap azt mutatta meg a résztvevőknek, hogy a **körülöttünk lévő világ akkor tárul fel igazán, ha időt szánunk a megfigyelésre**, a kérdezésre és az együtt átélt élményekre.

A műhelynap módszertani összefoglalása

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás „A természet kincsei” műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola 5–8. évfolyam
Ráhangelődés	<i>Természetlesen</i> – természetfotó-kiállítás Mészáros András alkotásaiból és a természetfotózás bemutatása
Tartalmi feldolgozás	„A fa meséje” – interaktív előadás és beszélgetés Lukács Zoltán vezetésével
Aktív feldolgozás	„Kvíz a parkban” – mozgásos, játékos tudásszerzés a természet témájában – növényfelismerés
Közösségi élmény	Csapatban végzett feladatok, közös játék és zenei élmény
Lezárás	Zene és természet – Arató zenekar; Irodalom és természet – Fekete István művei
Reflexió	Élmények összegzése a művészeti és tudásalapú záróblokkokon keresztül
Üzenet	<i>A természet akkor tárja fel titkait, ha figyelemmel közeledünk hozzá.</i>

*„A hely, ahol élünk, történeteket mesél
– ha meghalljuk őket.”*

Mesék a Velencei-tóról és a Balatonról – helyi identitást erősítő műhelynap

Irodalmi–természetismereti–filmes műhelynap
felső tagozatos korosztály számára

A Mesék a Velencei-tóról és a Balatonról című műhelynap alapját **a Művészeti Népfőiskola meseíró pályázatából született Mesék a Velencei-tóról című közösségi mesekönyve adta**, valamint az abból készült utazó roll-up kiállítás, amelyre a műhelynap tematikája épült. A nap célja az volt, hogy a résztvevők a mese, az irodalom, a helyismeret és a közös élményszerzés eszközein keresztül kerüljenek közelebb a Velencei-tó térségének szellemi és természeti világához, erősítve ezzel a helyi és térségi identitást.

A műhelynap frissítővel és köszöntővel indult, majd interaktív kiállításmegnyitóval folytatódott, ahol bemutatkozott a *Mesék a Velencei-tóról* című kötet, valamint az annak alapján készült utazó kiállítást. A megnyitó nem pusztán tájékoztató jellegű volt: értelmezési keretet adott a naphoz, megmutatva, **miként fonódik össze a mese, a legenda, a helyismeret és a „varázslat” az irodalmi élményben**, és hogyan válhat mindez közösségi tudássá – mindezt erősítette a élő mesemondás és -hallgatás varázsa.

A műhelynap módszertani összefoglalása

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a <i>Mesék a Velencei-tóról és a Balatonról</i> műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola alsó felső átmenet (4–8. évfolyam), intergenerációs nyitással
Ráhangelődés	Közösségi mesekönyv bemutatása és az abból készült utazó roll-up kiállítás interaktív megnyitója, élő mesemondás
Tartalmi feldolgozás	A mesék, legendák és helyi történetek értelmezése a kötet és a kiállítás alapján
Aktív befogadás	A <i>Tüskevár</i> című film vetítése, irodalmi és természeti kapcsolódásokkal
Mentorált reflexió	Beszélgetés Pajer Róbert filmrendezővel a film közös értelmezésére építve
Aktív feldolgozás	Játékos kvíz a nap során szerzett ismeretek és élmények feldolgozására
Lezárás	Ajándékozással kísért búcsú, pozitív érzelmi keretben
Üzenet	<i>A hely, ahol élünk, történeteket mesél – ha meghalljuk őket.</i>

ÜNNEPKÖRÖKHÖZ KAPCSOLÓDÓ MŰHELYNAPOK

Mohácsi busójárás

Farsangoló

Mohai tikverőzés

Farsangoló

Advent

Rítus, közösség, megélt hagyomány...

Az ünnepkörökre épülő műhelynapok a közösségi kultúra egyik legősibb és legerősebb rétegét szólítják meg: a rituálékon, szokásokon és ismétlődő időszakokon keresztül megélt hagyományt. **Ezek az alkalmak tudatosan az adott ünnep idején, annak természetes időrendjéhez igazodva valósulnak meg,** így a tanulás szervesen illeszkedik az év ritmusához.

A farsangi, adventi vagy más ünnepkörhöz kapcsolódó műhelynapok célja nem pusztán a hagyományok bemutatása, hanem azok átélése. **Jelmezek, tárgyak, zene, mozgás, közös étkezések és játékos feladatok** segítik, hogy a résztvevők testileg és érzelmileg is bekapcsolódjanak a folyamatba. Az ünnep így elvont fogalom helyett közösen megélt esemény lesz.

Ez a tematika különösen hatékony az alsó tagozatos korosztály számára, de megfelelő adaptációval idősebbek számára is erős közösségi élményt nyújthat. Az ünnepkörös műhelynapok **egyik legfontosabb hozadéka a közösséghez tartozás élménye,** amely stabil alapot teremt az identitás fejlődéséhez.

„Az ünnep akkor él,
ha együtt játsszuk el.”

Farsangoló műhelynap – a mohácsi busójárás jegyében

Ünnepkörhöz kapcsolódó műhelynap
alsó tagozatos korosztály számára

A farsangoló műhelynap **az alsó tagozatos korosztály számára a télbúcsúztatás és az alakoskodás világába nyitott kaput.** A program célja az volt, hogy a gyerekek ne csupán halljanak e különleges népszokásról, hanem játékos, érzékesszervi és közösségi élményeken keresztül valóban meg is tapasztalják azt.

A nap a Halász Gedeon Eseményközpont közösségi terében kezdődött, ahol **a gyülekezést követően a ráhangolódás középpontjába a mohácsi**

busójárás világa került. A Kanizsay Dorottya Múzeum jóvoltából érkező képek és tárgyak kézbe vehető, megfigyelhető, „megélhető” formában jelentek meg, ezt erősítette az élő mesemondás is. A gyerekek így már az első pillanatokban személyes kapcsolatba kerülhettek a hagyománnyal.

Az ezt követő interaktív előadás során a farsangi szokások, az alakoskodás és a busójárás története játékos módon bontakozott ki. A hangsúly a bevonódáson volt: a résztvevők kérdezhettek, megszólalhattak, kipróbálhatták a kellékeket, sőt a bátrabbak valódi busójelmezbe is bújhattak. **A maszk mögé rejtőzés, a hangoskodás és a közös nevetés felszabadító élményt nyújtott a gyerekeknek.**

A program egyik legemlékezetesebb pillanata váratlanul érkezett. **A foglalkozás közepén betopant egy valódi busó Mohácsról:** teljes öltözékben, faragott busómaszkban, kereplővel és favillával jelent meg a térben. **Megjelenése elementáris hatással volt a gyerekekre:** a meglepetés, az öröm, a megrökönyödés és a kíváncsiság egyszerre volt jelen. A busó váratlan felbukkanását követően hangoskodva, zajt csapva táncrea is perdült a gyerekekkel, így a hagyomány egy pillanatra élő, jelenidejű tapasztalattá vált. Az élmények feldolgozása csoportos, mozgásos kvízzjáték formájában folytatódott a szabad levegőn. A feladatok az együttműködést erősítették, és segítettek abban, hogy az addig látottak és hallottak játékos módon rögzüljenek.

52

A közös farsangi fánkozás újabb közösségi pillanatot teremtett, ahol a gyerekek már felszabadultan osztották meg egymással élményeiket. Zengett a ház a varázslatos rigmustól: *„Jöjjön a tavasz, vesszen a tél!”*

A műhelynapot Gryllus Vilmos *Maszkabál* című koncertje tette teljessé. Felemelő és megrendítő egyben, amikor több mint 200 gyermek együtt énekel a Kosuth-díjas művésszel, és zeng a terem a tapstól. A közösségi éneklés, mozgás és zene ünnepi lezárást adott a napnak, és megerősítette azt az élményt, hogy a hagyomány megélése örömteli, együtt megélt tapasztalat, amely elmélyült tudást eredményez.

A műhelynap módszertani összegzése

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a Farsangoló műhelynap során
Ajánlott korosztály	általános iskola alsó tagozat (1-4. évfolyam)
Ráhangelődés	Képek és tárgyak a mohácsi busójárás világából, múzeumi és élő mesemondás
Tartalmi feldolgozás	Interaktív előadás a farsangi szokásokról és a busójárás történetéről
Aktív részvétel	Jelmezpróba, szerepbe lépés, alakoskodás
Játékos feldolgozás	Csoportos kvízzjáték nyereményekkel
Közösségi rítus	Farsangi fánk és közös étkezés
Lezárás	Gryllus Vilmos <i>Maszkabál</i> koncertje – közös éneklés, tánc
Üzenet	<i>Az ünnep akkor él, ha együtt játsszuk el.</i>

„A hagyományt nem nézni kell –
hanem megélni.”

Farsangoló műhelynap – a mohai tikverőzés hagyománya

Ünnepkörhöz kapcsolódó műhelynap
alsó tagozatos korosztály számára

A Farsangoló műhelynap – **a mohai tikverőzés hagyománya a húshagyó keddet megelőző hétfőn valósult meg** az általános iskola alsó tagozatos tanulói számára. A program a Fejér vármegyében, Moha településen húshagyó kedden megrendezett tikverőzés népszokását állította a középpontba, amely a farsangi időszak egyik jellegzetes, ma is élő hagyománya.

A nap gyülekezéssel és köszöntéssel indult, majd a résztvevők két helyszínen, csoportbontásban kapcsolódtak be a foglalkozásokba. Az egyik térben a *Barangoló – a mohai tikverőzés hagyománya képekben és tárgyokban* programelem zajlott, ahol **élő mese, kisfilm majd a Moháról érkezett kiállítás interaktív feldolgozásának segítsé-**

gével ismerkedtek meg a tikverőzés szereplőivel, eszközeivel és menetével a gyerekek.

A másik helyszínen *Jelmezelő* címmel interaktív foglalkozás várta a csoportokat az M-ART Egylet közreműködésével. A gyerekek jelmezeket próbálhattak, zajkeltő eszközöket használhattak,

és maguk is bekapcsolódhattak az alakoskodó játékbba. **A foglalkozás során megjelent a farsangi menet egyik jellegzetes figurája, a bohóc, aki tréfás módon kormozta be a gyerekek arcát.** A kormozás nagy derűtséget váltott ki, és közvetlen élménnyé tette számukra a népszokás dramatikus elemét.

A foglalkozások csoportbontásban valósultak meg, így minden résztvevő mindkét programon részt vett. A délelőtt második felében a kastélyparkban *Fejtörő* címmel **csoportos kvízzjáték** zajlott, amely az addig megismert tartalmakhoz kapcsolódott, és közös feladatmegoldásra épült.

Ezután *Fánkfaló* következett: a **közös étkezés a farsangi időszak hangulatát idézte meg**, és pihenőt biztosított a záróprogram előtt. A műhelynap záróeleme ismét Gryllus Vilmos *Maszkabál* című koncertje volt. A közös éneklés és mozgás oldott hangulatban emelte meg a nap ívét.

A farsangoló műhelynap során a mohai tikverőzés elbeszélte hagyomány helyett kipróbálható tevékenységek soraként jelent meg: **jelmezpróbával, zajkeltéssel, játékkal és a bohóc tréfás kormozásával vált a gyerekek számára meg tapasztalhatóvá.**

„Kolléganőmmel beszélgettünk a meghirdetett farsangi műhelynapról, mire az osztály felkiáltott:

- *Menjüünk!*
 - *De hiszen tavaly is voltunk már.*
 - *Éppen azért. Annyira jó volt!!!*
- Így jelentkeztünk az idén is...”

(Részlet egy pedagógus értékeléséből)

A műhelynap módszertani összefoglalása

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a mohai tikverőzés műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola alsó tagozat (1–4. évfolyam)
Ráhangelődés	Képek és tárgyak bemutatása a mohai tikverőzés hagyományáról; vizuális és tárgyi ismerkedés egy helyi népszokással, mesemondás
Tartalmi feldolgozás	Interaktív előadás a farsangi szokásokról és a tikverőzés történetéről az M-ART Egyesület közreműködésével
Aktív részvétel	Jelmezöltés, „tikverőzés”, alakoskodás, hangoskodás, kormozás – szerepbe lépésen alapuló élménypedagógia
Játékos feldolgozás	Csoportos kvízzjáték az elhangzottak és átélt élmények feldolgozására, jutalmazással
Közösségi rítus	Farsangi fánk, harapnivaló és gyümölcsle – az ünnepkörhöz kapcsolódó közös étkezés
Lezárás	<i>Maszkabál</i> , Gryllus Vilmos koncertje – zenei, mozgásos, érzelmi lezárás
Üzenet	<i>A hagyományt nem nézni kell – hanem megélni.</i>

„A várakozás is lehet ajándék.”

Adventi műhelynap – a várakozás jegyében

Ünnepkörhöz kapcsolódó műhelynap,
alsó tagozatos korosztály számára

Az Adventi műhelynap az adventi időszakhoz kapcsolódó várakozást, elcsendesedést és közösségi készülődést a gyerekek életkorához illeszkedő, élményszerű formában tette átélhetővé.

A műhelynap gyülekezővel és köszöntővel indult, ahol megfogalmazódott: **advent a csöndes és a tudatos várakozás időszakának megélését kínálja.** A ráhangolódás központi eleme az *Okuló* című programelem volt, amely Brunszvik Teréz

születésének 250. évfordulójához kapcsolódott. **A gyerekek mesén keresztül is és játékos formában ismerkedhettek meg Brunszvik Teréz életével és örökségével,** különös tekintettel arra, hogy ő alapította az első magyar óvodát, és az első magyar karácsonyfa állítása is a nevéhez fűződik. A Martonvásárról érkező Brunszvik-vándorkiállítás varázslatos világa érzékeny és személyes belépést kínált az adventi tematika felé.

Ezt követően a *Mesélő* című interaktív előadás során az **adventi és karácsonyi népszokásokról tudhattak meg többet a gyerekek az M-ART Egyesület tagjainak közreműködésével.** A programelem a történetmesélés, a közös gondolkodás és a bevonás eszközeivel segítette a hagyományok, az adventi népszokások megértését.

A délelőtt második felében *Díszítő* címmel **karácsonyfadíszítő, mozgásos kvízzjáték következett.** Ez a programelem játékos formában dolgozta fel az addig hallottakat, miközben mozgásra és együttműködésre ösztönözte a résztvevőket, fenntartva a figyelmet és az aktív részvételt.

A *Falatozó* programelem során **bejgli, harapnivaló és gyümölcslé várta a gyerekeket.** Az étkezés itt is az ünnepi készülődés részét képezte, közösségi ritusként kapcsolódva a műhelynap egészéhez. **A nap zárásaként betlehemes előadás következett:** a Kaláka Együttes *Szabad-e bejönni ide Betlehemmel?* című koncertje. A zenei és irodalmi élmény egyszerre teremtett meghitt hangulatot és adott méltó lezárást az adventi műhelynapnak.

Az osztályok az adventi műhelynapról **egy illatos és finom Brunszvik-kuglóffal távoztak, amit az alma-szeletelés hagyományához hasonlóan annyi darabra vágva fogyasztottak el hazatérve, ahányan az osztályban vannak,** ezzel is segítve a reflexió és az utófeldolgozás folyamatát.

A műhelynap módszertani összegzése

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás az Adventi műhelynap során
Ajánlott korosztály	általános iskola alsó tagozat (1-4. évfolyam)
Ráhangelődés	Brunszvik Teréz életének és örökségének bemutatása, Brunszvik-vándorkiállítás és mesemondás
Tartalmi feldolgozás	Interaktív előadás az adventi és karácsonyi népszokásokról
Aktív feldolgozás	Mozgásos, karácsonyfadíszítő kvízzjáték
Közösségi rítus	Bejgli, harapnivaló és gyümölcslé – közös falatozás
Lezárás	Betlehemes koncert – Kaláka Együttes
Ünnepi élmény	<i>Elcsendesedés, közös várakozás és közösségi élmény</i>
Üzenet	<i>A várakozás is lehet ajándék.</i>

HONISMERETI ÉS NEMZETI IDENTITÁST ERŐSÍTŐ MŰHELYNAPOK

Hazáért Körút

A nemzet kincsei

Hungarikumok Márton-napon

Élménnyé váló történelem, közös emlékezet, felelős kötődés...

A honismereti és nemzeti identitást középpontba állító műhelynapok célja, hogy a történelem, a nemzeti jelképek és a közös múlt ne pusztán tanult ismeretként, hanem átélt tapasztalatként rögzüljenek a résztvevőkben. Ezek az alkalmak tudatosan építenek az emlékezetpedagógia eszköztárára, és **a helyi, térségi kötődéseken keresztül vezetik el a fiatalokat a tágabb nemzeti összefüggésekhez.**

A műhelynapok sajátossága, hogy gyakran saját fejlesztésű módszertanra, kiadványokra és utazó kiállításokra támaszkodnak, valamint aktív, cselekvésalapú elemeket – játékos feladatokat, mozgásos kihívásokat, közös alkotást – építenek be a programba. **A hangsúly az érthetőségen, a részvételen és az élményszerűsége van.**

Ezek az alkalmak különösen alkalmasak arra, hogy a hazaszeretet és az összetartozás fogalma tartalommal teljen meg, és ne elszakadjon a mindennapi tapasztalatoktól. **A honismereti műhelynapok így hidat képeznek múlt és jelen, helyi és nemzeti identitás között.**

„A történelem rólunk szól –
akkor is, ha régen történt.”

Hazáért Körút műhelynap – honismeret és nemzeti identitás élménypedagógiai megközelítésben

A Hazáért Körút műhelynap a győztes pákozdi csata ünnepét követő napon, szeptember 30-án valósult meg az általános iskola 4–6. évfolyamos tanulói számára. A műhelynap a Művészeti Népfőiskola által kidolgozott Hazáért Körút élménypedagógiai és emlékezetpedagógiai módszertanra épült, amelyhez saját készítésű kiadvány és Hazáért Körút vándorkiállítás kapcsolódik. **A program a hazaszeretetet, a honvédelem és az összetar-**

tozás fogalmait hozza közelebb a fiatalokhoz, miközben erősödik a szűkebb pátriához, a Velenicei-tó térségéhez való kötődésük is.

A műhelynap gyülekezővel és frissítővel indult, majd *Sorakozó!* címmel ünnepélyes, mégis játékos köszöntővel folytatódott. **A nap gondolati keretét az adta, hogy a történelem rólunk szól, akkor is, ha régen történt,** különösen akkor, ha

képzletbeli utazásként jelentek meg: **a gyerekek így élményeken, történeteken és vizuális elemeken keresztül barangolták be a térséget.** Ez a megoldás egyszerre tette kezelhetővé a programot logisztikai szempontból, és teljessé pedagógiai értelemben.

A kiállítás feldolgozásával párhuzamosan játékos honvédkiképzés zajlott a KEMPP – Nemzeti Emlékhely közreműködésével. **A programelem fiúknak és lányoknak egyaránt szólt, és a honvédelem fogalmát nem militáris értelemben, hanem a fegyelem, az együttműködés, a kitarítás és a közösségvállalás élményén keresztül tette érthetővé.** A katonai jellegű vezényszavak (*Előre! Pihenő!*) játékos keretet adtak a napnak, erősítve az élményszerűséget.

A délelőtti második felében *Fejtőrő!* címmel csoportos kvízzjáték következett, amely az addig látott és hallott tartalmak feldolgozását szolgálta. A játékos feladatok segítettek abban, hogy az élmények tudássá szerveződjenek, miközben megmaradt a közös gondolkodás és az együttműködés hangsúlya. A *Falatozó!* programelem során rövid pihenő és frissítő következett, amely átvezetést biztosított a nap záró szakaszához.

A műhelynap táncházzal és közös muzsikálással zárult. A záró programelem tudatosan oldotta fel a nap során megjelenő történelmi és érzelmi feszültséget, és visszavezette a „haza” fogalmát az élő, közösségi kultúra terébe. A *Takarodó!* jelzés egyben keretbe is foglalta a napot, lezárva a közös kalandozást.

A műhelynap módszertani összegzése

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a Hazáért Körút műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola alsó felső átmenet (4–6. évfolyam)
Ráhangelődés	Saját fejlesztésű Hazáért Körút vándorkiállítás, helyi történelmi helyszínek bemutatásával
Tartalmi feldolgozás	1848–49 eseményeinek és szereplőinek feldolgozása a Velencei-tó térségén keresztül
Aktív részvétel	Játékos honvédkiképzés fiúknak és lányoknak egyaránt
Játékos feldolgozás	Csoportos kvízzjáték az elhangzottakról
Közösségi rítus	Közös falatozás, pihenő
Lezárás	Táncház és közös muzsikálás – élő közösségi élmény
Üzenet	<i>A történelem rólunk szól – akkor is, ha régen történt.</i>

*„A múlt nem mögöttünk van –
hanem bennünk.”*

A nemzet kincsei – honismereti és nemzeti identitást erősítő műhelynap

A nemzet kincsei műhelynap során a nemzeti identitás alapvető fogalmai és jelképei – játékos, élményalapú formában – kerülnek közel a résztvevőkhöz, és a tudás megszerzése valóban felfe-

dezésé válik. **A nap gondolati keretét Kosztolányi Dezső idézete adta**, amely szerint a tudomány izgalmas kaland, „mesebeli kincs”, amelyet közösen fedezünk fel.

A műhelynap gyülekezővel és frissítővel indult, majd köszöntővel folytatódott, amelyben a hangsúly azon volt, hogy a nemzeti identitás nem kész válaszok gyűjteménye, hanem kérdésekből, élményekből és közös gondolkodásból épül fel. Különleges és ünnepélyes eleme volt a műhelynapnak, hogy **a Szent Korona másolatát is kihelyezték a szervezők**, így az egyik legfontosabb nemzeti kincsünk testközelből megcsodálhatóvá, megfigyelhetővé vált.

A ráhangolódást követően *Kinckereső* címmel játékos, **csoportos kutatómunka** kezdődött. A résztvevők aktív szereplőként fedezték fel a „nemzet kincseit”, miközben együttműködésre, gondolkodásra és közös problémamegoldásra volt szükségük. A **prógramelem célja nem az ismeretek közzlése, inkább a kíváncsiság felkeltése** volt: a kincs itt nem tárgyként, hanem megszerzendő tudásként jelent meg.

Ezt követte Baják László, a Magyar Nemzeti Múzeum történész, heraldikusa előadása a nemzeti

tudatról és nemzeti jelképeinkről. **Az előadás középpontjában a magyar címer, a zászló és a Szent Korona története állt**, különös hangsúlyt fektetve arra, hogy ezek a jelképek milyen jelentésrétegeket hordoznak, és hogyan kapcsolódnak a közösségi emlékezethez. A korábbi játékos ráhangolódás előkészítette a résztvevőket arra, hogy az elmélyültebb tartalmakat is nyitottan fogadják.

A rövid frissítő szünet után filmvetítés következett: *A Szent Korona és koronázási kincseink nyomában* című ismeretterjesztő film, a Magyar Tudomá-

KIEMELT MÓDSZERTANI ELEM

A Szent Korona óriásmozaik mint élménypedagógiai eszköz

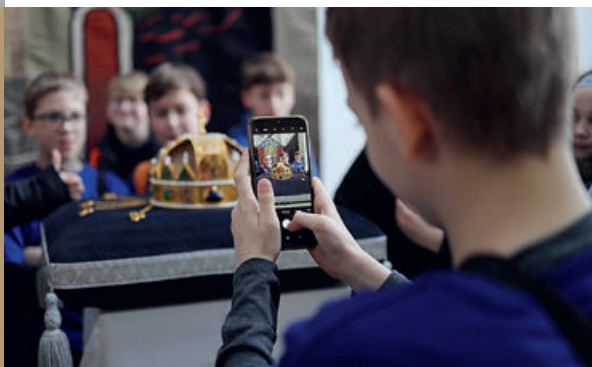
A műhelynap végén közösen kirakott óriásmozaik a Szent Koronát ábrázolta, és szimbolikusan is összefoglalta a nap üzenetét. Ez az elem:

- közösségi együttműködésre épült,
- vizuálisan rögzítette a tanultakat,
- és lehetőséget adott arra, hogy a nemzeti jelkép elvont fogalom helyett közösen létrehozott emlékként maradjon meg a résztvevők emlékezetében.

A feladat jól példázza, miként válhat az ismeretszerzés alkotó folyamattá, ahol a tudás nemcsak befogadott, hanem megélt és közösen létrehozott érték.

nyos Akadémia Történettudományi Intézetének alkotása. **A film a Szent Koronát mint a magyarság egyik legfontosabb ereklyéjét és a magyar államiság szimbólumát mutatta be**, vizuálisan is megerősítve a délelőtti során megismert tartalmakat.

A műhelynap egyik legemlékezetesebb záróeleme közös alkotás volt: **a résztvevők egy óriás mozaikképet raktak ki, amely a Szent Koronát ábrázolta**. A feladat során a gyerekek együtt dolgoztak, egymásra figyelve, közösen hozva létre a nap központi nemzeti jelképének vizuális megjelenítését. Ez a közös alkotás egyszerre szolgált lezárásként és összegzésként: a Szent Korona **közösen „felépített” kincsként maradt meg bennük**.

A műhelynap módszertani összefoglalása

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás A nemzet kincsei műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola felső átmenet (5–8. évfolyam)
Ráhangelődés	Játékos kincskeresés, csoportos kutatómunka
Tartalmi feldolgozás	Előadás a nemzeti jelképekről és a Szent Korona történetéről
Elmélyítés	Ismeretterjesztő film a Szent Koronáról (MTA TTI)
Aktív feldolgozás	Közös óriásmozaik kirakása – a Szent Korona képe
Közösségi élmény	Együttműködésen alapuló alkotás
Lezárás	Közös alkotás, mint összegzés és élmény
Üzenet	<i>A múlt nem mögöttünk van – hanem bennünk.</i>

„A hungarikum nem attól érték, hogy csak a miénk – hanem, hogy rólunk mesél.”

Hungarikumok Márton-napon – nemzeti értékek játékos felfedezése

A Hungarikumok Márton-napon című műhelynap november 11-én, Márton napján valósult meg a Halász Gedeon Eseményközpontban. A **program a „hungarikum” fogalmát – mint nemzeti érték kategóriát – játékos és mozgásos feladatokon keresztül teszi érthetővé a gyerekek számára**, miközben az ünnepkörhöz kapcsolódó hagyományok is természetes módon épülnek be a nap menetébe.

A ráhangolódás központi eleme a **Hungarikum vándorkiállítás** volt. A *Kalandozás* programelem során a résztvevők játékos formában ismerkedtek

meg a kiállítás anyagával, miközben kézzelfogható példákon keresztül találkoztak a hungarikumok sokszínű világával – **az étkezési kultúrától a népművészetten át a tudományos és technikai újításokig**. A kiállítás gondolkodásra ösztönzött, és előkészítette a nap további elemeit.

Ezt követte a *Tudástár* című interaktív foglalkozás, amely játékos feladatokon keresztül mélyítette el a résztvevők ismereteit. A hungarikumok fogalma itt már összefüggéseiben jelent meg: mitől válik egy érték közösségi kincsé, hogyan őrizhető meg, és mi a szerepe az tudás átörökítésében. A *Hungarikum-kereső* című mozgásos kvízzjáték során a résztvevők a Halász Gedeon Eseményközpont területén, aktív feladatmegoldás közben mélyítették el az addig megszerzett tudást.

A játékos forma **egyszerre mozgatta meg a testet és az elmét**, miközben erősítette az együttműködést az osztályok és csoportok között.

A Márton-napi lakoma játékos átértelmezése – egy rövid falatozás és a rétes, mint hagyományos Márton-napi sütemény – tudatosan kapcsolta össze a nap tematikáját az ünnepkör hagyományával. Ez a programelem a közösségi élmény részeként, az ünnepi időszak hangulatát is behozta a műhelynapba.

A nap záró szakaszában Hungarikum vetélkedő zajlott, amely során a résztvevő osztályok csapatként mérhették össze tudásukat. A játékos vetélkedő a nap során megszerzett ismeretek ösz-

szegzésére és rendszerezésére szolgált, miközben megmaradt a játékoság és az élményszerűség. A *Búcsú* lezárta a közös felfedezőutat, amelynek során a hungarikumok fogalma praktikus tudássá vált a résztvevők számára.

A műhelynap módszertani összegrzése

Alapelem (lásd 20. o.)	Megvalósulás a Hungarikumok Márton-napon műhelynapon
Ajánlott korosztály	általános iskola alsó és felső átmenet (kb. 3–6. évfolyam)
Ráhangelódás	Hungarikum vándorkiállítás – játékos felfedezés
Tartalmi feldolgozás	Interaktív „Tudástár” foglalkozás a hungarikumok fogalmáról
Aktív részvétel	Mozgásos kvízzjáték – Hungarikum kereső
Játékos elmélyítés	Csapatvetélkedő a nap során tanultakról
Közösségi rítus	Márton-napi falatozás, ünnepi hangulat
Lezárás	Vetélkedő és közös búcsú – a tanultak összegrzése
Üzenet	<i>A hungarikum nem attól érték, hogy csak a miénk – hanem, hogy rólunk mesél.</i>

Összegzés – A tematikus műhelynapok mint adaptálható minták

A 3. fejezetben bemutatott tematikus műhelynapok – az irodalmi hangsúlyú alkalmak, a helyi identitást erősítő programok, az ünnepkörökhöz kapcsolódó események, valamint a honismereti és nemzeti identitást középpontba állító alkalmak – közös pedagógiai és módszertani alapokra épülnek, miközben tartalmukban és hangsúlyaikban tudatosan eltérnek egymástól.

Ez az eltérés nem gyengeség, hanem éppen az élményalapú nevelés egyik legfontosabb erőforrása: lehetőséget ad arra, hogy különböző korosztályokat, érdeklődési köröket és tanulási helyzeteket szólítsunk meg ugyanazon szemlélet keretében.

A tematikus bontás elsődleges célja az volt, hogy áttekinthetővé és könnyen alkalmazhatóvá tegye a műhelynapok rendszerét. **A bemutatott példák azonban jól mutatják azt is, hogy a kategóriák nem zárt dobozok:** egy irodalmi műhelynap könnyedén válhat helyi identitást erősítő programmá, ha egy adott térséghez kötődik; egy ünnepkör köré szervezett alkalom egyszerre hozhat néprajzi, történeti és közösségépítő elemeket; a honismereti műhelynapok pedig természetes módon kapcsolódhatnak irodalmi, zenei vagy mozgásos élményekhez. **Ez az átfedésekben gazdag, integrált szemlélet erősíti az összművészeti megközelítés és az élménypedagógia hatását.**

A fejezetben szereplő műhelynapok nem „kész receptek” abban az értelemben, hogy változtatás nélkül minden helyzetben alkalmazhatók lennének. Sokkal inkább kipróbált minták, amelyek azt mutatják meg, miként építhető fel egy-egy nap a 2. fejezetben bemutatott módszertani alapmodell szerint, hogyan lehet a ráhangolódást, a tartalmi feldolgozást, az aktív részvételt és a közösségi lezárást egységbe rendezni. **A részletes programleírások és az ezekhez kapcsolódó összességű táblázatok abban segítik az olvasót, hogy felismerje: mely elemek tekinthetők állandónak, és hol van tér az adott közösséghez, helyszínhez vagy korosztályhoz igazított átalakításra.**

Fontos tapasztalat, hogy a műhelynapok sikerének egyik kulcsa a konkrétság: a saját készítésű kiadványok, utazó kiállítások, meghívott alkotók, előadók és művészek személyes jelenléte, valamint a jól megválasztott záróélmények mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az adott téma megélt tapasztalatként rögzüljön. A fejezetben szereplő példák azt is bizonyítják, hogy **a minőségi tartalom és az élményszerű forma nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezők.**

A 3. fejezet így – szándékunk szerint – **egyszerre szolgál inspirációként és szakmai támpontként:** arra ösztönöz, hogy merjünk tematikus, élményalapú műhelynapokban gondolkodni, és közben kapaszkodót ad ahhoz is, miként lehet ezeket tudatosan, tervezetten és felelősen megvalósítani. **A következő fejezetek ehhez a gyakorlatához kínálnak további módszertani ajánlásokat, tervezési szempontokat és eszközöket.**

A műhelynap mint intézményi gyakorlat

A 3. fejezetben konkrét műhelynapokon keresztül mutattuk be, hogyan válik a népfőiskolai szemlélet élő pedagógiai gyakorlattá. A következő fejezetben egy lépéssel hátrébb lépünk: nem egy-egy programra, hanem a mögöttük álló szervezeti, közművelődési és menedzsment-gondolkodásra fókuszálunk. A műhelynap nem pusztán pedagógiai esemény. Intézményi döntések, partnerségek, felelősségteljes tervezés és hosszú távú gondolkodás eredménye.

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk:

- **hogyan illeszkedik a műhelynap a népfőiskolai és közművelődési küldetésbe,**
- **milyen szerepe van a kulturális menedzsment szemléletnek,**
- **hogyan kezelhető a nagy létszám, az együttműködő partnerek bevonása,**
- **és miként biztosítható a szakmai minőség stabil működési háttérrel.**

A cél
annak bemutatása,
hogy a műhelynap
akkor tud hosszú távon
működni, ha
intézményi struktúra,
felelősségi rendszer
és tudatos szervezési
háttér áll mögötte.

A műhelynap mint tudatosan felépített tanulási folyamat

A műhelynap nem programcsomag, hanem tudatosan felépített pedagógiai ív.

Nem egymás mellé helyezett program-elemekből áll, hanem olyan dramaturgiai folyamatból, amelyben minden elemnek szerepe és funkciója van.

A műhelynapok tervezésekor a művészeti ágak bevonása nem dekoratív elem, hanem tudatos pedagógiai eszköz.

A zenei, irodalmi, vizuális vagy performatív tapasztalatok segítik az élményszerű megértést, erősítik a bevonódást, és lehetőséget adnak arra, hogy a résztvevők saját értelmezéseken keresztül kapcsolódjanak a feldolgozott témákhoz.

A művészetpedagógiai megközelítés bizonyítottan hozzájárul a kreativitás, az együttműködés és a reflektív gondolkodás fejlődéséhez, ezért a műhelynapok módszertani tervezésének szerves része.

A kérdés nem az, hogy „mi fér még bele”, hanem az, hogy:

Mit akarunk, hogy a résztvevők hazavigyenek?

Ez a döntés határozza meg a teljes nap szerkezetét.

A tervezés első lépése: nem a téma, hanem a cél

A leggyakoribb hiba, hogy a tervezés a témával kezdődik.

Pedig a sorrend fordított:

Cél – Mit akarok, hogy megértsenek?

Élmény – Milyen élményen keresztül?

Struktúra – Milyen ívben?

Eszközök – Kik és hogyan?

Egy jól megfogalmazott cél rövid, világos és mérhető élményben gondolkodik.

Például:

- **Érezzék, hogy a költészet élő.**
- **Tapasztalják meg, hogy a hagyomány játékos.**
- **Értsék meg, hogy a nemzeti jelképek jelentéssel bírnak.**
- **Kapcsolódjanak a saját térségük történetéhez.**

Ha ezt nem tisztázzuk előre, a program könnyen szétesik.

Műhelynap tervezése előtt – gyors ellenőrzőlista

A műhelynap akkor működik jól, ha a szervezés nem a program összeállításával, hanem a pedagógiai szándék tisztázásával kezdődik. A tervezés első lépéseként érdemes végiggondolni az alábbi kérdéseket:

Mi a műhelynap valódi pedagógiai célja?

Nem a téma a kiindulópont, hanem az, hogy milyen tapasztalathoz szeretnénk eljuttatni a résztvevőket.

Melyik korosztályhoz szól a program?

A módszerek, az időkeretek és a feldolgozás módja mindig életkorfüggő.

Mennyi az aktív, cselekvésre épülő rész aránya?

A műhelynap nem előadássorozat, hanem részvétellel épülő tanulási helyzet.

Hol és hogyan történik meg a reflexió?

Az élmény akkor válik tudássá, ha van lehetőség visszatekinteni, megfogalmazni és kapcsolódásokat találni.

Mi viszi tovább az élményt a program után?

A műhelynap akkor igazán hatékony, ha kapcsolódik későbbi beszélgetésekhez, tanórai feldolgozáshoz vagy újabb közösségi alkalmakhoz.

Ez az előkészítő átgondolás segít abban, hogy a műhelynap ne alkalmi esemény, hanem tudatosan felépített tanulási folyamat legyen.

Korosztály – a legfontosabb szervezési döntés

A műhelynap sikerének egyik kulcsa a korosztályhoz igazítás.

Nem mindegy:

- **mennyi ideig tart egy programegység,**
- **mennyi mozgás fér bele,**
- **mennyire lehet absztrakt a tartalom,**
- **milyen nyelven szól az előadó.**

Alsó tagozatban:

- **rövidebb blokkok,**
- **erős vizualitás,**
- **fizikai bevonás,**
- **játékos dinamika.**

Felső tagozatban:

- **több kérdés,**
- **vitahelyzetek,**
- **értelmezés,**
- **személyes állásfoglalás.**

Középiskolában:

- **reflexív beszélgetések,**
- **gondolati kihívás,**
- **kulturális kontextus.**

Ha a program nem korosztály-kompatibilis, a figyelem elveszik.

Az előadó nem fellépő, hanem pedagógiai szereplő

A műhelynapokon gyakran ismert, elismert művészek és szakemberek működnek közre. Ez hatalmas lehetőség – és felelősség.

Fontos különbség:

- **Egy koncert lehet színvonalas.**
- **De egy műhelynapon a koncert pedagógiai funkcióval bír.**

A kérdés:

- **Tud-e az előadó kapcsolatot teremteni?**
- **Tud-e röviden és fókuszáltan megszólalni?**
- **Tud-e reagálni a közönségre?**
- **Érti-e, hogy ez nem előadás, hanem közös élmény?**

Amikor egy diák előben találkozik egy számára fontos alkotóval az

- **kulturális élmény,**
- **identitásélmény,**
- **példaképmény,**
- **generációs híd.**

Ezért a záró koncertek, műsorok nem „lezárások”, hanem **pedagógiai csúcspontok.**

Időgazdálkodás – a láthatatlan kulcstényező

A műhelynap sikere nagyban múlik az időkezelésen.

Tipikus hibák:

- **túlzsúfolt program,**
- **elcsúszó előadások,**
- **rövidre zárt aktív rész,**
- **elsietett lezárás.**

A jó időgazdálkodás:

- **hagy levegőt az élménynek,**
- **biztosít átmeneteket,**
- **nem fáraszt túl,**
- **tudatosan épít a figyelem ritmusára.**

A záró élmény soha nem lehet időhiány miatt megcsonkított.

Létszám és térhasználat

A műhelynap közösségi tanulási forma. Ezért a tér nem mellékes.

Figyelembe kell venni:

- **Mozgásos feladat esetén mekkora a tér?**
- **Hallanak-e hátul is?**
- **Látják-e a kiállítást?**
- **Lehet-e csoportokat forgatni?**

Létszám:

- **Túl nagy létszám esetén az élmény felhígul.**
- **Túl kicsi létszám esetén elvész a közösségi dinamika.**

A térhasználat pedagógiai döntés.

A sztárélmény pedagógiai szerepe

A műhelynap egyik különleges ereje, hogy a résztvevők élő, hiteles alkotókkal találkoznak.

Ez több mint kulturális program:

- **A személyes jelenlét inspirál.**
- **A közös éneklés, versmondás közösséget épít.**
- **A példaképekkel való találkozás hosszú távú hatású lehet.**

A sztár nem díszlet, hanem közvetítő.

Az élmény akkor válik valódi értéké, ha a fiatal azt érzi:

„Ez nekem szól.”

80

Hogyan válik egy műhelynap hosszú távú hatássá?

Egy műhelynap önmagában nem csodaszer.

A hatás akkor mélyül el, ha:

- **másnap az iskolában feldolgozzák,**
- **otthon beszélgetnek róla,**
- **a hazavitt feladatlap aktivizál,**
- **visszatérnek egy következő programra.**

A műhelynap nem lezár, hanem elindít.

A leggyakoribb buktatók

Tapasztalataink szerint a következők veszélyeztetik leginkább a minőséget:

- **túlságosan frontális program,**
- **túl sok/bonyolult üzenet**
- **kevés aktív elem,**
- **a közösségi dimenzió hiánya,**
- **időcsúszás,**
- **technikai bizonytalanság,**
- **túl sok cél egyszerre.**

A kevesebb sokszor több.

Egy világos üzenet erősebb, mint öt félig megvalósult cél.

A műhelynap leggyakoribb buktatói

A tapasztalatok szerint a műhelynapok nem a szándékon múlnak, hanem azon, hogy sikerül-e megőrizni az élmény és a pedagógiai tudatosság egyensúlyát.

A leggyakoribb nehézségek:

Túl sok információ, túl kevés tapasztalás.

A résztvevők hallgatói maradnak annak, amit átélhetnének.

Kevés cselekvés, túl nagy előadói arány.

A műhelynap elveszíti részvételi jellegét, és visszaalakul tanórává.

Előadásdominancia a közös feldolgozás helyett.

A hangsúly az ismeretközlésre kerül, nem a közös jelentésalkotásra.

Reflexió nélkül maradó élmény.

A megélt tapasztalat nem épül be, így hatása gyorsan elhalványul.

Ezek tudatos kerülése segít megőrizni a műhelynap eredeti célját: a személyesen átélt, közösségi tanulást.

Összegzés – mitől működik?

A műhelynap akkor működik igazán, ha:

- világos pedagógiai célja van,
- a korosztályhoz illeszkedik,
- dramaturgiailag ívet alkot,
 - aktív részvételre épít,
- élő, hiteles szereplők működnek közre,
 - pontosan tudja, mit akar mondani
 - és marad utóélete.

A műhelynap nem esemény.

Tapasztalat.

Minőség, fenntarthatóság és finanszírozás

Minőség – tervezés, értékelés, újratervezés

A műhelynap valódi értéke nem az adott nap sikerében mérhető, hanem abban, hogy képes-e beépülni az intézmény pedagógiai és közművelődési gyakorlatába. A minőség ezért nem egy-egy jól sikerült program eredménye, sokkal inkább a tudatosan kialakított működési rend következménye.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy azok a műhelynapok hatnak hosszú távon, amelyek mögött stabil szakmai tervezés áll. A minőség biztosításának legfontosabb elemei:

- **világosan megfogalmazott pedagógiai cél minden egyes alkalom előtt,**
- **a célcsoporthoz igazított módszertani döntések,**
- **tudatosan felépített dramaturgia,**
- **az élmény feldolgozásának lehetősége (reflexió),**
- **visszacsatolás gyűjtése pedagógusoktól és résztvevőktől.**

A műhelynap tanulási folyamat, amely ugyanúgy igényli a tervezést, az értékelést és az újratervezést, mint bármely más nevelési forma.

Fenntarthatóság – szervezeti és emberi feltételek

A műhelynap akkor válik fenntartható gyakorlattá, ha intézményi szinten is értelmezett feladattá válik, és nem egy-egy lelkes szervező személyes teljesítményére épül.

A hosszú távú működéshez három feltétel szükséges:

1. INTÉZMÉNYI BEÁGYAZOTTSÁG

A műhelynap akkor ismételhető, ha szerepel az éves szakmai tervezésben. Érdemes a tanévet kísérő tanulási formaként kezelni:

- **évente visszatérő tematikus napokkal,**
- **ünnepekörökhöz kapcsolódó alkalmak rendszerével,**
- **partnerintézményekkel közösen kialakított naptárral.**

2. SZAKMAI KÖZÖSSÉG KIALAKÍTÁSA

A módszer nem „átadható”, csak közösen tanulható. A fenntarthatóságot segíti, ha:

- **pedagógusok, közművelődési szakemberek és művészek együtt készítik elő az alkalmakat,**
- **minden műhelynap után rövid szakmai értékelés történik,**
- **kialakul egy olyan munkacsoport, amely őrzi és továbbfejleszti a tapasztalatokat.**

Ez biztosítja, hogy a műhelynap intézményi tudás legyen.

3. KAPCSOLATI HÁLÓ ÉS PARTNERSÉG

A műhelynapok természetükből adódóan együttműködésre épülnek. Fenntarthatóvá akkor válnak, ha stabil partneri kör alakul ki:

- **helyi iskolák,**
- **kulturális intézmények,**
- **művészeti csoportok,**
- **civil közösségek,**
- **települési önkormányzatok.**

A partnerség nem csupán szervezési segítséget jelent, hanem közös pedagógiai gondolkodást is.

Finanszírozás – a szakmai szabadság feltétele

A műhelynapok megvalósítása minden esetben erőforrásokat igényel, ugyanakkor nem feltétlenül jelent nagy költségvetésű eseményt. A tapasztalatok szerint a siker kulcsa nem a forrás nagysága, hanem annak tudatos felhasználása.

A fenntartható finanszírozás több lábon áll:

- **pályázati források bevonása tematikus programokra,**
- **intézményi költségvetésben előre tervezett keret,**
- **partnerintézmények hozzájárulása (helyszín, szakember, eszköz),**
- **közösségi együttműködésekől fakadó természetbeni támogatás.**

Fontos szempont, hogy a finanszírozás ne határozza meg a pedagógiai tartalmat. A műhelynap szakmai szabadsága csak akkor őrizhető meg, ha a forrás a célt szolgálja, és nem fordítva.

A jövő szempontja – rendszerben gondolkodva

A műhelynap jövője nem az alkalmak számában, hanem azok hatásának mélységében mérhető. Egy-egy nap akkor válik valóban jelentőssé, ha képes kapcsolódni más tanulási helyzetekhez, és folytatást generál.

Ezért érdemes a műhelynapokat tanulási ív részeként értelmezni:

- **előkészítő iskolai foglalkozásokkal,**
- **a programot követő feldolgozó beszélgetésekkel,**
- **későbbi visszatérő alkalmak lehetőségével,**
- **ugyanazon tematika több életkorban való újrafelvételével.**

A műhelynap így nem lezár, hanem nyit: kérdéseket hagy maga után, amelyek újabb tanulási helyzetekhez vezetnek.

Hatás és visszamérés – hogyan látható a hosszú távú eredmény?

Az élményalapú tanulási formák eredménye gyakran nem azonnal mérhető, mégis fontos, hogy az intézmények tudatosan figyeljék a hatásokat. Nem klasszikus teljesítménymérésről van szó, inkább annak megfigyeléséről, hogyan épül be az élmény a résztvevők gondolkodásába.

A visszacsatolás lehetséges formái:

- **pedagógusi tapasztalatgyűjtés a program utáni hetekben,**
- **diákok reflexióinak összegyűjtése (beszélgetés, rajz, írás),**
- **visszatérő csoportok megfigyelése,**
- **partnerintézmények szakmai értékelése.**

A cél annak felismerése, hogy a műhelynap miként járul hozzá a közösségi és kulturális tanulás erősödéséhez.

Összegzés – a fenntartható műhelynap ismérvei

A tapasztalatok alapján azok a műhelynapok működnek hosszú távon, amelyek:

- **világos pedagógiai céllal indulnak,**
- **közösségi együttműködésre épülnek,**
- **intézményi szinten is tervezettek,**
- **képesek alkalmazkodni a helyi sajátosságokhoz,**
- **és minden alkalommal lehetőséget adnak a továbbgondolásra.**

A műhelynap így olyan tanulási formává válik, amely idővel a közösség kulturális gyakorlatának részévé fejlődhet.

Eszköztár és segédletek

Egy műhelynap nem az eszközöktől lesz jó.
De eszközök nélkül nem lesz működőképes.

Ez a fejezet nem kelléklístát ad, inkább szemléletet:
mire van valóban szükség ahhoz, hogy a pedagógiai szándék meg tudjon valósulni.

A vizuális eszközök szerepe – amikor a tér is tanít

A kiállítás, a roll-up, a tárgyi környezet nem díszlet. Pedagógiai belépési pont.

A műhelynapok tapasztalata azt mutatja, hogy a vizuális környezet már az első percben megteremti a figyelmet. A tematikus kiállítás – legyen az irodalmi, honismereti vagy ünnepi tematikájú – nem információhordozó panelrendszer, hanem élményindító tér.

Fontos szempontok:

- jól olvasható, vizuálisan erős megjelenés,
- korosztályhoz igazított szövegterjedelem,
- interaktív feldolgozhatóság (kérdések, feladatok, kapcsolódási pontok),
- mobilitás – a kiállítás utaztatható legyen.

A tér dramaturgiája megelőzi a szóbeli megszólítást.

Az Egri csillagok

Az *Egri csillagok* című regényt Gárdonyi a legjobb regényének tartotta. A főszereplő, Bornemisza Gergely, valóságos személy volt. Az ő életét követve ismerjük meg a XVI. század Magyarországot, a magyarok törökök elleni küzdelmét. A regény olvasása közben lélegzetvisszafojtva figyeljük a törökök szinpompás felvonulását, a budai vár elfoglalását, a félelmetes konstantinápolyi Héttorony szigorú falait, végül pedig Eger várát, ahol a lelkes várvédők maroknyi csapata győzelmet arat a hatalmas török túlerővel szemben. Dobó István várkapitány hőséges hazaszeretete, Bornemisza Gergely furfangos találmányai, az egri nők elszánt küzdelme mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az egri hősök megmutassák a világnak, hol terem a magyar vitéz! Mi pedig, mai olvasók, példát vehetünk róluk, miközben egy nagyszerű olvasmányélménnyel gazdagodunk!

Tudták, hogy az író még Törökországba is elutazott, hogy saját szemével lássa a helyszíneket, múzeumokba járt, és minden adatot összegyűjtött, hogy minél élethűbbek legyenek a leírásai? Tudták, hogy 2005-ben az ország az *Egri csillagokat* szavazta meg a legnépszerűbb könyvnek?

Mit lát a tündérháton utazó, ha Gárdonyi és Vörösmarty háza felett repül?

„A héja irányt változtatott, most a tóparton csapott le. Egy szegény kis béka nem volt elég gyors, a bendőjében végezte. Megint eszembe jutott, ha kicsi béka lennék, talán most belülről tanulmányoznám a réti héját. A tündér megint a házak felett repült, most egy fehér falú, kis ház felett, és kérdezett:

– Na, fiam, mit gondolsz, ki az, aki, ebben az aranyos kis házikóban született jó sok évvel ezelőtt? – Törtém a fejem, de semmi nem jutott eszembe. Biztos híres ember lehet, akit mindenki ismer, csak én nem.

– Gárdonyi Géza született abban a barna ablakú picli házában. Bizony, Te még kicsi vagy, nem tudhatod ki ő. – Büszkén vágtam rá.

– De igenis tudom. Író volt. Ő írta az *Egri csillagok* című könyvet, ugye? A tesómtól, meg a szüleimtől hallottam. Ők már olvasták, és meséltek róla. Arról szól, hogy miként védte meg a várnép az egri várat a törökök ellen. Ha már tudok majd olvasni, én is elolvasom. A nagyesőm mondta, hogy nagyon izgi. – Úgy bizony! – felelt a tündér bólogatva.”

Kalmár Tiborné: *Bence, az utazó kismanó*

É R D E K E S

Második nemzeti himnuszunk, a Szózat költője, Vörösmarty Mihály a Velencei-tó mellett, Kápolnásnyéken született. A család egykori lakóhelyén, a Nádasdy grófi család egykori gazdatiszti házában berendezett emlékmúzeum az ország legjelentősebb Vörösmarty emlékhelye. Gárdonyi híres szülőtte pedig Gárdonyi Géza író, az *Egri csillagok* szerzője, aki – Ziegler Géza néven – 1863. augusztus 3-án született, és nyolchónapos koráig élt az agárdpusztai Nádasdy-uradalomban. Szülőháza ma már irodalmi emlékházként működik.

A kvízlap mint strukturáló eszköz

A kvízlap nem számonkérés.
Iránytű.

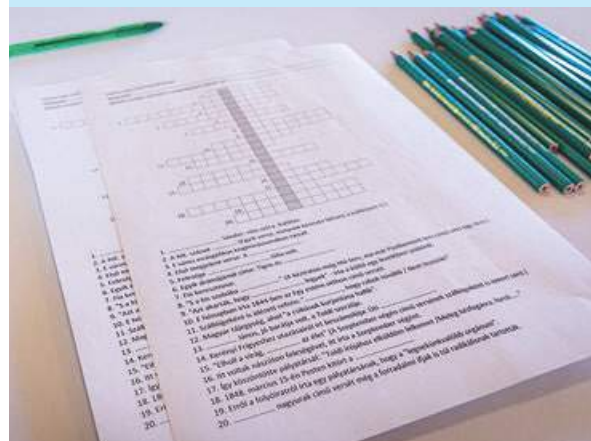
A jól megtervezett feladatlap:

- **vezeti a figyelmet,**
- **összekapcsolja a programelemeket,**
- **segíti az otthoni vagy másnapi iskolai reflexiót,**
- **és sikerélményt ad.**

Fontos, hogy:

- **ne legyen túl hosszú,**
- **ne pusztán lexikális tudást kérjen vissza,**
- **tartalmazzon gondolkodtató, kreatív kérdéseket is,**
- **és a hibátlan kitöltés ne kizárólag versengéshez kötődjék.**

A kvízlap az élmény „tömörítője”.

Mozgásos eszközök – a test bevonása

A kültéri kincskeresés, állomásos játék vagy honvédkiképzés nem „vezető program”.
A megértés elmélyítésének eszköze.

A mozgás:

- **segíti a figyelem újraszervezését,**
 - **közösségi élményt teremt,**
 - **és testi tapasztalattá alakítja az elméleti tartalmat.**

Tervezési szempontok:

- **biztonságos térhasználat,**
- **egyértelmű instrukciók,**
- **jól időzített váltások,**
- **korosztályhoz igazított fizikai terhelés.**

A mozgásos szakasz akkor jó, ha nem kapkodás, hanem koncentrált játék.

Művészeti záróprogram – élménycsúcspont

A záró koncert, előadás vagy közös alkotás nem extra.

A nap érzelmi csúcspontja.

Amikor a gyerekek találkoznak élő művészekkel – legyen az Kaláka, Gryllus Vilmos, Vecsei H. Miklós vagy más meghívott alkotó –, nemcsak produkciót látnak, hanem példát.

Ez a találkozás:

- **motivációt ad,**
- **mintát mutat,**
- **és hosszú távon formálhat identitást.**

A záró élménynek:

- **illeszkednie kell a tematika üzenetéhez,**
- **időben jól pozícionálnak kell lennie,**
- **és nem szabad elszakadnia a nap korábbi tartalmaitól.**

Szervezési segédletek – a láthatatlan háttér

A pedagógiai élmény mögött mindig adminisztratív és operatív rendszer áll. Egy remekül és láthatatlanul működő csapat és a szükséges dokumentumok:

- **részletes forgatókönyv,**
 - **időbeosztási terv,**
 - **csoportbeosztás,**
- **kapcsolattartási lista,**
- **technikai igénylista,**
- **vészforgatókönyv (időjárás, csúszás, technikai hiba esetére).**

A professzionális lebonyolítás egyik jele, hogy a résztvevők nem érzékelik a háttérmunkát.

Adaptálhatóság – az eszköz nem cél

Az eszközök csak akkor működnek, ha nem válik belőlük öncél.

- **A kiállítás adaptálható más helyszínre.**
- **A kvízlap módosítható más korosztályra.**
- **A dramaturgia új tematikára is ráépíthető.**

Az eszköztár lényege nem a konkrét tárgy, hanem a mögötte álló gondolkodás.

Összegzés

- **A műhelynap nem technikai bravúr.**
- **Nem eszközpark kérdése.**
- **Nem látványcentrikus rendezvény.**

A műhelynap akkor működik, ha az eszközök a pedagógiai szándék szolgálatában állnak.

Az eszköztár nem díszlet, hanem keret – és a keret teszi lehetővé, hogy az élmény tartalommal váljon.

Kik voltak, miért az ősrakot használták inkább a többiekéinél?

Hányan estek áldozatul a fasiszettek csabításának és a tündérek trefáinak?

Ki volt Israhák mulla?

KÁRPÁT-MEDENCEI
MŰVÉSZETI
NÉPFŐISKOLA

Zárszó

Amikor ez a munka elkezdődött, nem egy módszertani kiadvány megírása volt a célunk. **Egyszerűen csak kerestük a választ arra, hogyan lehet ma valódi találkozásokat létrehozni fiatalokkal** – nem formálisan, nem „programként”, hanem úgy, hogy annak nyoma maradjon bennük, és bennünk is.

Az évek során sok műhelynap, beszélgetés, közös gondolkodás és olykor bizonytalanság erősítette meg bennünk, hogy ezekre az alkalmakra szükség van. Elsősorban azért, mert lehetőséget adnak arra, hogy **létrejőjjön a kapcsolat: ember és ember, fiatal és felnőtt, múlt és jelen között**.

Ha ez a kapcsolat nem jön létre, akkor minden szervezés hiábavaló. Ha viszont létrejön, akkor sokszor egyetlen nap is többet ér, mint hosszú magyarázatok sora.

Abban hiszünk, hogy mindazok munkája, akik neveléssel, közösségekkel, kultúrával foglalkoznak, több mint szakma. **Felelősség – abban, hogy mit mutatunk meg a világból, és hogyan adjuk tovább azt, amit mi magunk is kaptunk**. És hit: hit abban, hogy a személyes jelenlét, a figyelem, a türelem és az odaadás ma sem pótolható semmilyen eszközzel.

Ez a kötet ennek a közös útnak egy állomása. **Nem lezárás, és végképp nem kész válasz**. Inkább egyfajta továbbadás: mindannak a tapasztalatnak a megosztása, amely bennünket formált, és amely reményeink szerint más közösségekben majd új alakot ölt.

Ha ezekből a gondolatokból valami tovább él – egy beszélgetésben, egy közösen átélt helyzetben, egy újonnan megszervezett alkalomban –, akkor már volt értelme leírni őket.

SZAKIRODALMI HÁTTÉR ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

A kötetben bemutatott módszertani megközelítés nem egyetlen pedagógiai irányzatra vagy elméleti modellel épül. Az itt ismertetett gyakorlatok sokéves tapasztalat, kísérletezés és reflexió során formálódtak, miközben szoros kapcsolatban állnak a tapasztalati tanulás, az élménypedagógia, a közösségi művelődés és a művészetpedagógia hazai és nemzetközi szakirodalmával. A bemutatott módszertani megközelítés összhangban áll a kortárs ifjúságkutatás azon felismeréseivel is, amelyek hangsúlyozzák a közösségi élmények, a lokalitáshoz való kapcsolódás és a személyesen átélt tapasztalatok meghatározó szerepét a fiatalok identitásformálódásában és társadalmi részvételében.

A következő válogatás azokat a munkákat jelöli meg, amelyek szemléleti hátteret, inspirációt és értelmezési keretet adnak a műhelynapok tervezéséhez és megvalósításához. Nem jegyzetszerű hivatkozásként, hanem a gondolkodási horizont kijelöléseként szerepelnek: annak jelzésekként, hogy a bemutatott gyakorlatok tágabb pedagógiai és művelődéseméleti hagyományba illeszkednek.

IRODALOMJEGYZÉK

- ASSMANN, Jan (2013): A kulturális emlékezet. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest.
- BEARD, Colin – WILSON, John P. (2006): *Experiential Learning: A Best Practice Handbook for Educators and Trainers*. Kogan Page, London.
- BENEDEK András – NYÍRI Kristóf (2010): *A nonformális tanulás világa*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- BOUD, David – KEOGH, Rosemary – WALKER, David (1985): *Reflection: Turning Experience into Learning*. Kogan Page, London.
- DEWEY, John (1938): *Experience and Education*. Macmillan, New York.
- FALUS Iván (szerk.) (2003): *Didaktika – Elméleti alapok a tanítás tanulásához*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- GRASTYÁN Endre (1985): *A játék neurobiológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- GRATZER-SÖVÉNYHÁZY Edit – KISPÉTER András (szerk.) (2020): *Alacsony eszközigényű élménypedagógia. Módszertani kiadvány*. Budapest.
- GRUNDTVIG, N. F. S. (1998): *A népfőiskola eszméje*. Magyar Népfőiskolai Társaság, Budapest.
- GYÁNI Gábor (2016): *Emlékezés, emlékezet és történelem*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- HAHN, Kurt (1958): *Erziehung zur Verantwortung. Reden und Aufsätze*. Stuttgart.
- HAHN, Kurt (1987): *Erinnerungen, Gedanken, Aufforderungen*. Neubauer, Lüneburg.
- HALBWACHS, Maurice (2000): *A kollektív emlékezet*. Osiris Kiadó, Budapest.
- ITIN, Christian M. (1999): *Reasserting the Philosophy of Experiential Education as a Vehicle for Change in the 21st Century*. *Journal of Experiential Education*, 22(2), 91–98.
- JANKÓ Ferenc (2002): *A hely szelleme, a településimage és településmarketing*. *Tér és Társadalom*, 16(4).
- JANCSÁK Csaba (2020): *Családtörténetek hiánya, történelemtől elidegenedett nemzedék, újfajta sebezhetőségek*. *Magyar Tudomány*, 181(7), 908–918.
- KOLB, Alice Y. – KOLB, David A. (2005): *Learning Styles and Learning Spaces: Enhancing Experiential Learning in Higher Education*. *Academy of Management Learning & Education*, 4(2), 193–212.
- KOLB, David A. (1984): *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- LIDDLE, Matthew (2008): *Tanítani a taníthatatlant. Élménypedagógiai kézikönyv*. Pressley Ridge Magyarország Alapítvány, Budapest.
- MILES, John C. – PRIEST, Simon (1999): *Adventure Programming*. Venture Publishing, State College.
- MÉSZÁROS Veronika – BÁRNAI Árpád (2010): *Az élménypedagógia egy lehetséges meghonosítási módja gyermekotthoni körben*. *Új Pedagógiai Szemle*, 60(1–2).
- MIKLÓSY Gyula (1998): *Hazaszeretetre, honvédelemre nevelés a honvéd gimnáziumban*. *Iskolakultúra*.
- MOON, Jennifer A. (2004): *A Handbook of Reflective and Experiential Learning*. RoutledgeFalmer, London.
- NAHALKA István (2002): *Hogyan alakul ki a tudás a gyermekekben?* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- NÉMETH András (2014): *Nevelés, közösség, társadalom*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- NORBERG-SCHULZ, Christian (1980): *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. Academy Editions, London.
- PRIEST, Simon – GASS, Michael A. (2018): *Effective Leadership in Adventure Programming*. Human Kinetics, Champaign.
- RODICS Eszter (2021): *Hazáért Körút – Tematikus foglalkoztató füzet a hazaszeretetről 5-8. osztályosoknak*. Honvédség és Társadalom Baráti Kör.
- SZABÓ Gábor (2006): *Az outdoor módszer alkalmazásának lehetőségei a tanácsadásban*. Szakdolgozat. ELTE PPK, Budapest.
- STEIGERVALD Krisztián (2022): *Generációk harca – Hogyan értjük meg egymást?* Partvonal Kiadó, Budapest.
- TORGYIK Judit (2012): *A projektpedagógia alkalmazási lehetőségei*. *Új Pedagógiai Szemle*, 62(5–6), 72–83.
- TWENGE, Jean M. (2017): *iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy – and Completely Unprepared for Adulthood*. Atria Books, New York.
- VÁRADI Judit (2019): *A művészeti nevelés helyzete és szerepe a 21. században*. Flaccus Kiadó, Budapest.
- VEKERDI László (1996): *A hely szelleme – a határon innen és túl*. In: Simon O. (szerk.): *A hely szelleme*. Fonyód.

„A Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola műhelynapjai komplex, összművészeti élményt nyújtanak a résztvevőknek. A programok felépítése tudatos, szakmailag megalapozott, ugyanakkor kreatív és a mai gyermekek sajátosságaihoz illeszkedő.

A gyerekek aktív részesei a tanulási folyamatnak: kérdezhetnek, alkothatnak, mozoghatnak, együtt gondolkodhatnak. Pedagógusként megerősítést kaptam abban, hogy az élményalapú tanulás mélyebb és tartósabb hatást gyakorol, mint a pusztán frontális ismeretátadás.

A műhelynapok inspiráló szakemberek bevonásával valósulnak meg, akik hiteles jelenlétükkel példát is mutatnak. A program egyszerre szakmailag igényes és emberileg feltöltő – gyermekek és pedagógusnak egyaránt.

Szívból ajánlom mindazoknak, akik a tanulást élő, közösségi és maradandó élménnyé szeretnék formálni.”

Kéki Andrea, pedagógus – Zöldliget Általános Iskola

„Immár sokadik alkalommal vettünk részt a műhelynapokon, mert minden esetben tartalmas, színvonalas és valóban gyermekközpontú programban volt részünk. A feldolgozott témák többféle megközelítésben jelennek meg, így a tanulók nemcsak új ismeretekkel gazdagodnak, hanem élményszerű tapasztalatokat is szereznek.

Pedagógusként különösen nagy segítséget jelent, hogy egy komplexen felépített projektnapot kapunk, amely szervesen kapcsolódik a tantermi munkához. A műhelynap megerősíti a tanultakat, ugyanakkor új nézőpontokat és élményeket ad.

A program hatása hosszú távon is érezhető. A dalok, a játékok, a közös alkotások és élmények visszatérnek a tanórákon, beszélgetésekben, spontán asszociációkban. Sokszor a tananyag feldolgozása közben idézik fel a műhelynapon hallottakat.

Talán mindennél beszédesebb volt, amikor a következő farsangi műhelynap meghirdetésekor az osztály egy emberként reagált:

- »Menjüüünk!«
- »Hiszen tavaly is voltunk!«
- »Éppen ezért. Amnyira jó volt!«

Ez az élmény adja a legerősebb visszajelzést számunkra pedagógusok számára.”

Ersekne Papp Dóra, általános iskolai pedagógus
– Zöldliget Általános Iskola

Pedagógusok visszajelzései

„A műhelynapok programjai jeles napokhoz, ünnepekörökhöz és nemzeti értékeinkhez kapcsolódva segítik a hagyományok élményszerű megismerését. A gyerekek interaktív előadásokon, alkotó tevékenységeken és játékos feladatokon keresztül szereznek új ismereteket, miközben aktív résztvevői maradnak a folyamatnak.

A szakmailag felkészült előadók és muzeológusok hiteles, ugyanakkor a korosztály számára befogadható módon adják át tudásukat. A tanórán kívüli tanulás motiváló ereje érezhető: az élményalapú és tevékenykedtető módszerek fejlesztik a kreativitást, az együttműködést és a gondolkodási készségeket.

Kiemelendő számunkra az is, hogy a programok helyben valósulnak meg, jól szervezettek és minden alkalommal szívélyes fogadtatásban részesülünk. A gyerekek izgatottan várják a következő műhelynapot, ami önmagában is jelzi a program erejét.”

Vass Jánosné,
Kápolnásnyéki Vörösmarty Mihály
Általános Iskola és Gimnázium

„[...] Meggyőződésem, hogy ha nem vagyunk nyitottak a változásra és a változtatásra, mi magunk fordulunk el a fiatalabb generációktól, és fosztjuk meg őket attól, ami születésüktől fogva jár nekik: a kultúrájuktól. A felelősség ezért nem csupán egy-egy program minőségében jelenik meg, hanem gondolkodásunk és hozzáállásunk folyamatos megújításában is. Ez a kiadvány ennek a közös gondolkodásnak kíván teret adni.”

Részlet a köszöntőből